

Адыгэ макь

№ 4 (20517)

2014-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЬЫЙ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 15

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Илъэсым ашлагъэм зыщигъэгъозагъ

Тыгуасэ АР-м и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан цыфхэм яфитынгъэхэмкӀэ АР-м и Уполномоченнэу Анатолий Осокинын ригъэблэгъагъ. Блэкыгъэ илъэсым цыфхэм тхьаусыхэ тхылъэу къатыгъэхэм, ахэм ягумэкыгъохэр зэшыхыгъэ зэрэхуьгъэхэм ахэр зэдате-гушылагъэх.

Мыщ фэдэ зэлукӀэгъухэр игъорыгъоу зэрэздашыхэрэм шуагъэ къытӀу зерилытӀэрӀ АР-м и Лышхъэу пстӀумӀ аӀу къыхигъэщыгъ. Анатолий Осокинми ащ къыдыригъэштагъ, Москва щыкӀогъэ зэлукӀу зыхэлэжъагъэм Адыгеим ипачӀэ-хэмрӀ цыфхэм яфитынгъэхэмкӀэ и УполномоченнэрӀ зӀпхыныгъэ зӀдырӀлӀу лӀф зэрэ-зӀдашӀэрӀ, ащ шуагъэ къыз-ритӀэрӀ къызӀрӀащыхагъэщыгъэр къылуагъ. Блэкыгъэ илъэсым тхьаусыхэ тхылъэу 644-рӀ пстӀ-умкӀи Уполномоченнэм къы-фагъэхыгъ. Ар ащ ыпӀэрӀ илъӀсхэм ябгъапшӀмӀ, нахьы-бӀп. Цыфхэр зыщыригъэблӀ-гъагъэхэм къекӀолӀагъэр нӀб-гырӀ 423-рӀ мӀхъу. НахьыбӀу псӀупӀэхэм ялофыгъохэр ары къырахылагъэхэр. Жыи хуьгъэ унӀхъу, зӀхӀоным нӀсыгъэхэм ачӀӀсхэр арых тхьаусыхӀэрӀ. Мыщ дӀжым АР-м и Лышхъэу ащ фӀдӀ псӀупӀэхэм цыфхэр къачӀӀыжыгъэнхэм

лӀшӀу лӀф зӀрӀдашӀэрӀ, квад-ратнӀ метрӀ мини 9-м ехъу зӀратыгъахэр, тапӀкӀи а лӀф-шӀӀыр лӀагъӀкӀотӀным ыуж зӀ-ритхэр къыщыхигъэщыгъ. Упол-номоченнэм къызӀрилуагъэмкӀэ, ежъ иунӀе псӀупӀӀ зӀлӀхэр арых ащ фӀдӀ гумӀкыгъо хӀтхэр. Ащ хӀкыӀпӀӀ фӀхъун фаеу алытӀхэрэмкӀэ зӀдӀгъ-сагъэх.

Джащ фӀдӀу АР-м и Лы-шхъэу цыфхэм яфитынгъэ-хэмкӀэ Уполномоченнэм блӀ-кыгъэ илъӀсым пшӀӀыгъэ гъ-нӀфагъэу фишыгъагъэхэр гъ-цӀкӀагъэхэ зӀрӀхуьгъэр Ана-толий Осокиным къыӀотагъ. ШӀуджӀн районым псыр къы-зыщеум иягъэ зӀригъӀкыгъа-гъэхэм ащыщхэм псӀупӀӀ сер-тификатхэр къазӀрарамыты-гъэхэм фӀгъэхыгъэ тхьаусы-хэ тхылъхъу къатыгъэхэм ахӀ-плӀӀхъу афигъӀпытӀагъ. Ащ фӀдӀу тхылъ 56-у къӀӀӀкӀӀ-хьагъэхэм захӀплӀӀхэм ыуж, унӀгъуи 10-мӀ ялоф икӀыркӀӀу

хыкумым зӀхифыжыгъ ыкӀи сертификатхэр къаратыжыгъэх. ОшӀӀ-дӀмышӀӀ лӀфхэмкӀэ къы-лыкӀум икӀоу тхылъхэр ымы-гъэхъазырыгъагъэхъу агъӀун-фыгъ.

Ащ нӀмыкӀу Красногвардей-скӀэ районым курд лӀӀпкыым щыщӀу исы хуьгъэр зӀрӀбӀм, ахэм хӀбзӀгъӀуцӀгъэхэр икӀоу зӀрамыгъӀцӀкӀӀхэрӀ, лӀӀпкӀ зӀпӀуцужъ къызӀрӀрагъӀта-джӀрӀм игумӀкыгъо илӀы хуьгъэ. Ащи хӀплӀӀхъу пшӀӀ-рылӀ афишыгъагъ. Анатолий Осокиным къызӀрилуагъэмкӀэ, курдхэр нахьыбӀу зыщыпсӀ-урӀ селохъу БелӀмрӀ Еленов-скӀмрӀ ащылагъ, цыфхэм зӀ-лукӀӀэгъухэр адишыгъэх, ягумӀ-кыгъохэм защигъӀгъозагъ ыкӀи ахэм нахьыбӀу къыхагъӀыгъ-хэр ары Лышхъэу къылыгъӀ-лӀсыгъэхэр.

— ТызӀдӀлӀзӀ, хабзӀм те-тӀу мы лӀфыгъор дӀгъӀзыжы-гъэ зӀрӀхуьщтым тыпылӀын фае, — къылуагъ ТхьаклушынӀ Аслъан. — ХӀгъӀу кӀоцӀ лӀф-хэмкӀэ МинистерствӀри нахъ чанӀу мы лӀфым къыхамыла-жъӀм хуьщтӀп. Законхэм къы-дальтӀхэрӀ хӀзыгъэ имыӀу гъӀцӀкӀагъэхэ зӀрӀмыхуьрӀ ары ащ фӀдӀ гумӀкыгъо рай-оным илӀыныр къызыхӀкыӀрӀ.

ХЪУТ НӀфсӀт.

СурӀтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм

ЩынӀгъончъагъӀмрӀ зыпкытыныгъӀмрӀ Адыгэ Республи-кӀэм къыщылухъумӀгъӀнхэмкӀэ гъӀхъӀгъӀшохэр зӀришыгъэхэм ыкӀи Урысые Федерацием щынӀгъончъӀнымкӀэ и Федераль-нӀ къулыкӀу Адыгэ РеспубликӀмкӀэ и ГъӀлорышӀлӀӀ зызӀхӀащӀагъэр илӀӀс 20 зӀрӀхуьрӀм япхыгъу Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тамыгъу «**Законыр. ПшӀӀыгъыр. Цыфыгъэр**» зыфилорӀр фагъӀшӀошагъ **Селезнев Олег Вик-тор ыкӀом**, Урысыем щынӀгъончъӀнымкӀэ и Федераль-нӀ къулыкӀу Адыгэ РеспубликӀмкӀэ и ГъӀлорышӀлӀӀ ипачӀӀ.

Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм

ИлъӀсыбӀ хуьгъу гуетыныгъэ фыряӀу лӀф зӀрашӀӀрӀм, хӀбзӀгъӀуцӀгъэхэр мыукъогъӀнхэм ылӀӀныкыокӀэ гъӀхъагъ-хэр зӀрашыгъэхэм, Урысыем ипрокуратурӀ илӀофышӀӀ и МафӀ зӀрӀхӀагъӀунӀфыкыӀрӀм япхыгъу Адыгэ Республикэм и КъӀра-лыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тхылъ фагъӀшӀошагъ:

— **Герасимов Антон Анатолий ыкӀом**, Адыгэ Республи-кӀэм и Прокурор игуадзӀ;

— **Базаров Евгений Николай ыкӀом**, Адыгэ Республи-кӀэм ипрокуратурӀ иотделӀу федеральнӀ хӀбзӀгъӀуцӀгъэхэр зӀрагъӀцӀкӀӀрӀм гъунӀ лӀызыфырӀм ипрокурор шъхӀӀӀ;

— **Мыгу Артур Хъызыр ыкӀом**, Адыгэ Республикэм и Прокурор илӀпылӀгъу шъхӀӀӀ.

Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм

Адыгэ РеспубликӀми, нӀмыкӀ чыпӀӀхӀми ошӀӀ-дӀмышӀагъэ зыхӀӀ тхьамыкӀагъохэр къащымыгъӀхуьгъӀнхэмкӀэ ыкӀи ахэм къыздашыхэрӀ дӀгъӀзыжыгъӀнхэмкӀэ илӀӀӀӀӀсныгъӀшӀо зӀ-рӀхӀӀым, икӀулыкӀу пшӀӀыгъэхэр елӀӀӀнчъӀу зӀригъӀца-кӀӀхэрӀм афӀшӀ Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тамыгъу «**Законыр. ПшӀӀыгъыр. Цыфы-гъэр**» зыфилорӀр фагъӀшӀошагъ **В.М. Рябович**, Урысыем ошӀӀ-дӀмышӀӀ лӀфхэмкӀэ и МинистерствӀ Адыгэ РеспубликӀмкӀэ и ГъӀлорышӀлӀӀ шъхӀӀӀ ипачӀӀ игуадзӀ.

Адыгэ РеспубликӀми, нӀмыкӀ чыпӀӀхӀми ошӀӀ-дӀмышӀагъэ зыхӀӀ тхьамыкӀагъохэр къащымыгъӀхуьгъӀнхэмкӀэ ыкӀи ахэм къыздашыхэрӀ дӀгъӀзыжыгъӀнхэмкӀэ илӀӀӀӀӀсныгъӀшӀо зӀ-рӀхӀӀым, икӀулыкӀу пшӀӀыгъэхэр елӀӀӀнчъӀу зӀригъӀца-кӀӀхэрӀм афӀшӀ Адыгэ Республикэм и КъӀралыгъо Совет — ХасӀм и Щытхъу тхылъ фагъӀшӀошагъ **Басов Николай Ана-толий ыкӀом**, Урысыем ошӀӀ-дӀмышӀӀ лӀфхэмкӀэ и Мини-стерствӀ Адыгэ РеспубликӀмкӀэ и ГъӀлорышӀлӀӀ шъхӀӀӀ ипачӀӀ иапӀӀрӀ гуадзӀ.

ТхьамафӀм ыкӀӀм къӀуцъыӀыщт

ТыгъӀгъӀзӀм и 13-м Адыге-им ичӀыпӀӀ зӀфӀшъхӀафхэм осышӀо къащесыгъ, ау ар бӀ-рӀ темылӀынӀу ары синоптик-хэм къызӀралорӀр. Республи-кӀэм кӀымӀфӀ шъыпкӀэр къы-зысыщтыр мы тхьамафӀм ыкӀӀм дӀжъ. БӀрӀскӀжыӀем фӀбӀр джыри градуси 8-м кӀӀхъащт. Ау щылӀ мазӀм и 19-м ехъулӀу чӀщым чыӀӀр градус 15-м нӀсыщт, мафӀм фӀбӀр градуси 5-м кӀӀхъан ылӀӀӀкыщт, пчыхъэм темпера-турӀр къӀылыщт.

Адыгеим и МыекъопӀ район икӀушъхъэхэм защызыгъӀпсӀ-фынхъу къӀкӀорӀ цыфхэм япчъагъэ мы мафӀхэм хӀп-шыкӀӀу хӀхъо. Ахэм ящы-нӀгъончъагъэ къӀухъумӀгъӀ-ныр мыщ дӀжым пшӀӀыгъэ шъхӀӀӀу къуцу. Республи-кӀэм къӀӀлӀгъӀгъэ хъӀкӀӀхэм сакыныгъэ къызыхагъӀфӀнӀу, шапхъу щылӀхэр амыукъонхъу УФ-м ошӀӀ-дӀмышӀӀ лӀфхэмкӀэ и МинистерствӀ и ГъӀлоры-шӀлӀӀу АР-м щылӀм икӀулы-кыушӀхэр къяджӀх.

Олимпиадэм имашло къэблагъэ

Кымэфэ Олимпиадэу Шъачэ щыклоштыр къэблагъагъ. Мэфэ 22-кӀэ ар рагъэжъэшт. Ащ ыпӀэ итӀэу джӀегунхэм ямӀшлӀ-тхуабзӀ зэрэ Урысыеу кышчырахъакӀы. АуужырӀ зыгъэпсӀафыгъо мафӀ-хэм ащ Саратов «кы-циклухъагъ».

Машлор къэзыщӀгъэ поездым икӀэсыгъо ошхышхо кӀебшхы-щыгъэми, нӀбгырэ мин пчӀагъэ мӀшлӀ зӀлӀпыхым лъыплӀнхӀэу кыдӀэкӀыгъэх. Урам 40-мӀ ащы-зӀрахъагъ, эстафетӀм нӀбгырэ 250-рӀ хӀлӀжъагъ. НӀужым ар псыхъоу ВолгӀэ зӀпырахыгъ, Те-клоньгъэм ипарк шиц зыкӀлӀ-шӀгъэ кумкӀӀ кышчырахъакӀыгъ.

МӀшлӀзехъӀным спортсмен-хӀэр, сӀкъатныгъэ зӀлӀ цыфхӀэр, нӀбжыкӀлӀхӀэр хӀлӀжъагъэх. «Иванушки» зыфилорӀэ орӀдыло купым хӀт Кирилл Андреевыр мӀфӀкӀлым зӀрӀхӀлӀжъагъэр нӀбжыкӀлӀхэм лӀшӀӀу ягопагъ.

ОлимпиадӀм имашло ягуапӀэу зӀрӀпӀгъокӀыгъэхэм нӀмыкӀлӀу илӀэсыкӀӀ элӀкӀ кӀӀракӀлӀэр зӀ-рыт кӀӀлӀ гупчӀм мӀшлӀо кӀе-фӀх кышчыгъӀлӀжъагъ.

ЩылӀ мазӀм и 22-м ар Ростов кӀэсышт.

ШъачӀэ ОлимпиадӀэр шыра-гъӀжъӀнкӀӀ мӀфӀэ зауӀлӀ илӀжъӀӀу ары ащ имӀшлӀозӀлӀпых Мые-кӀуапӀӀ кызынӀэсыштыр ыкӀи джы эстафетӀм зыфегъӀ-хъазыры. КӀӀлӀ гупчӀм иурам-хэм ыкӀи лӀэсгъогухэм ашхышхӀэр агъӀкӀлӀжъых ыкӀи агъӀцӀкӀлӀ-жъых. МӀшлӀзехъӀхӀэр кызыры-клӀоштхӀ гъогухэм ОлимпиадӀм фӀгъӀхыгъӀэ баннерхӀэр кӀапа-лӀагъэх.

МӀшлӀозӀлӀпыхым Адыгеим ицӀыф цӀырылӀхӀэр хӀлӀжъӀштых. Машлор километри 10 хӀурӀ гъогухэм кӀащырахъакӀышт. ЭстафетӀэр кӀалӀм кӀӀэсы зы-хъукӀӀ, лӀӀӀпкӀ шӀуашхӀэр ашхыгъӀӀу шыушхӀэр пӀгъокӀыштых.

УрамхӀу мӀшлӀотхуабзӀэр зы-щызӀрахъащтхӀэр гъӀнӀафӀагъӀу

кӀалӀохӀэрӀп, ау кӀалӀм зызӀ-ригъӀхъазырырӀэри кыыхъшхы.

ОлимпиадӀм имашло зыда-хъӀэр пӀсӀупӀӀ пӀпчӀ цыфхэмкӀӀ мӀфӀкӀӀ мӀхъу. Адыгеим ар мӀ-заем и 3-м кӀӀэсышт. КӀӀгъӀ-лӀӀгъӀонхӀэр кӀӀлӀ ипподромым, Лениным ипчӀӀу ыкӀи стади-оным ашхыклоштых.

ОлимпиадӀэр зыщыклошт Шъ-чӀэ Адыгеим нахъ пӀблагъӀэ субьектхэм зӀклӀэми ахӀтӀп.

КъулыкӀу зӀфӀшхъафхэм кызыралорӀэмкӀӀ, ОлимпиадӀм имашло МыекӀуапӀӀ иурамхэм рӀхъатӀу кӀащырахъакӀыным, цыфхэм япсауныгъӀэ щынӀгъон-чӀӀным лъыплӀӀштых, мафӀэр гъӀшлӀгъонӀу ыкӀи кӀӀракӀлӀу щытышт.

(Тикорр.).

НӀжъ-лужъхэм афӀгумӀкӀых

НепӀэ заомрӀэ лӀошлӀӀнымрӀэ яветеранхӀэр, зизакӀоу кӀӀнӀгъӀэ нӀжъ-лужъхӀэр, зигъот макӀлӀхӀэр, кӀӀлабӀэ зӀлӀ унагъохӀэр кӀӀ-ушхъумӀгъӀнхэм, ахэм лӀпылӀгъу афӀхъугъӀным, ягумӀкӀ адӀгӀо-щыгъӀным афӀгъӀхъыгъӀэх фе-деральнӀэ ыкӀи муниципальнӀэ программӀэ зӀфӀшхъафӀу щы-лӀэр макӀлӀ. АхӀэр щылӀӀныгъэм щыпхырышхыгъӀнхэм фӀшлӀ АдыгӀкӀалӀэ ипашӀу ХъатӀгъу Налбый зӀшлуишхырӀэр бӀдӀд.

Ахэм ашхыщ мы зигугъу кӀӀт-шышт лӀофыгъо шлагъоу кӀӀлӀ администратцием зӀрихъагъӀэри. Ащ фӀшыхъат цыфхӀэр соци-

альнӀу кӀӀушхъумӀгъӀнхэмкӀӀ координационнӀэ ГупчӀу кӀалӀм дӀтым илӀофышлӀхэм ыпшӀӀкӀӀ зигугъу кӀӀтшыгъӀэ унӀгъуишхэм ехъумӀэ гъомылӀпхӀӀэ зӀфӀ-шхъафхӀэр зӀраритыгъӀэр.

— Ащ шлушлӀ лӀпылӀгъур щы-тыухыгъӀп, — елӀо ХъатӀгъу Налбый. — НӀжъ-лужъхӀу, тӀэ тыкӀэзыухъумагъӀхӀу, тызыпӀу-гъӀхӀу, тызылӀжъыгъӀхӀу, афӀ-лӀӀкӀыштыр тфӀзышлагъӀхӀу непӀэ кӀарыунчӀӀэ, узыгъӀл хъу-гъӀхӀэр сӀэ сшхъӀкӀӀлӀ егъашлӀми сщыгъупшагъӀхӀп, джыри сы-щӀӀӀфӀкӀӀлӀ синӀӀлӀгъу изгъӀ-кӀыштхӀп, сыналӀ атезгъӀӀышт,

сфӀлӀӀкӀыштыри афӀсшлӀшт, агу згъӀкӀодыштӀп. Зигугъу кӀӀт-шыгъӀэ лӀпылӀгъур тапӀкӀи лъыд-гъӀкӀотӀшт. А лӀофыр зӀшлӀохы-гъӀным фӀшлӀ зышлуагъӀэ кыисӀэ-зыгъӀкӀыгъӀхэм ашхышхы ацӀлӀ кӀеслӀон. АпӀ зигугъу кӀӀсшымӀэ сшлӀоигъор пынджым ишлӀӀныгъӀ-техническӀэ ГупчӀэ ипашӀу Хъур-мӀэ ХъазрӀт. Джащ фӀдӀу Дон-дуковскӀэм синьбдӀжӀгъоу дӀс-хӀэми, нӀмыкӀ фермерхӀэми алъӀ-кӀын кӀӀнагъӀп. Мыщ дӀжъым игугъу кышчышлын тикӀалӀ дӀсхэм «АдыгӀэ макъӀэр» зӀря-кӀлӀсӀэр, зӀреджӀхӀэрӀэр, адыгӀэ гъӀзет экзѐмпляр 500 фӀдиз кызызӀрӀярдгъӀтхыкӀыгъӀэр.

НӀХӀЭЕ РӀмӀзан.

ШапхъӀхӀэр ыукъуагъӀх

ГъӀстыныпхӀӀэ шхъуантӀу агъӀфедагъӀм ыпкӀу атын фаем ымыгъӀразӀхӀу тикӀӀлӀ шхъалӀэ щыпсӀурӀэ нӀ-бгырӀэ пчӀагъӀмӀэ блӀкӀыгъӀэ илӀӀсым МыекӀопӀэ про-куратурӀм зыфагъӀзагъӀ, дӀо тхылхӀэр рахылагъӀх.

ПшӀӀӀдӀкӀыжъӀу ыхыырӀмкӀӀ гъуӀнӀпкӀӀэ гъӀнӀфагъӀэ зӀлӀ обществӀу «Газпромым и Мые-кӀопӀэ межрегионгаз» зыфилӀоу газыр кӀалӀӀкӀӀзыгъахъӀэрӀм цыфхэм гъӀстыныпхӀӀэ шхъуан-тӀу агъӀфедагъӀэр икӀӀрыкӀлӀу кызыащыфилытӀжъыгъӀэ тхъа-пӀхӀу кӀафыригъӀхъыгъӀхэм ахъщӀшхо арытхъагъӀ. Ащ бӀп ыгъӀӀрӀзӀагъӀэр.

ПрокуратурӀм уплӀӀкӀунӀу зӀхицагъӀхэм кызырагъӀӀлӀ-гъуагъӀмкӀӀ, газыр учѐт зышлы-рӀэ пкыгъоу унӀхэм арытхэм ягъӀфӀдӀн иуахътӀэ зӀрикыгъӀэр ары мыщ фӀдӀэ кӀӀлӀытыкӀы-жъынхӀэр кызыкӀӀлӀыкӀуагъӀ-хӀэр. НахъыбӀрӀэм ащ цыфхӀэр щыгъуазӀхӀп е мӀхъанӀшхо ра-тырӀп. Ау ащ кыыхӀӀкӀӀлӀ цыфхӀэр гумӀкӀыгъо хӀфӀх, ана-

хъу зилоф хылылӀэр социальнӀу мыушхъумӀгъӀэ унагъохӀэр арых. Сыда пӀомӀэ илӀӀэсныкӀӀом е илӀӀсым кӀаклоцӀ ахъщӀ лыеу атын фаер мин пчӀагъӀхэм акӀӀхъӀ. Ащ фӀдӀэ шлыкӀлӀэр гъӀ-стыныпхӀӀэ шхъуантӀэр кӀӀзы-тӀупщырӀмкӀӀ фӀдӀэ.

ХӀбзӀгъӀуцугъу щылӀм кы-зӀригъӀнафӀэрӀмкӀӀ, коммуналь-нӀэ фӀло-фашилӀхэм апӀӀушхӀэр ахъщӀэр кӀӀзыгъӀӀлӀгъорӀэ пкы-гъохэм языит, ахэм яуахътӀэ икӀыгъӀмӀэ, нӀмыкӀ лӀӀӀныкӀо-хэмкӀӀ пшӀӀӀдӀкӀыжъӀ зыхыырӀэр унӀэр зыер ары. ПшӀӀӀдӀкӀыжъӀу ыхыырӀмкӀӀ гъуӀнӀпкӀӀэ гъӀнӀфа-гъӀэ зӀлӀ обществӀу «Газпро-мым и МыекӀопӀэ межрегион-газ» мыщ дӀжъым зыкӀи хӀ-бзӀгъӀуцугъуэр ыукъорӀп.

Ау прокуратурӀм иуплӀӀкӀун-

хэм кызызӀрагъӀӀлӀгъуагъӀмкӀӀ, ыпшӀӀкӀӀ зигугъу кӀӀтшыгъӀэ пкыгъохэм яуахътӀэ зӀрикыгъӀэр цыфхэм газыр алӀкӀӀзыгъахъӀ-рӀэм дӀгъоу ышлӀӀштыгъӀ, сыда пӀомӀэ нӀбгырӀэ пӀпчӀ зӀзӀгъы-ныгъӀэ гъӀнӀафӀагъӀ дешы. Ау, арӀу щытми, цыфхэм макъӀэ аригъӀлӀгъӀп, ежӀ ифӀдӀэ егу-пысагъ. Мыщ дӀжъым «Газ-промым и МыекӀопӀэ межре-гионгаз» УФ-м и ГражданскӀэ кодекс кыдылӀытӀэрӀ шапхъӀ-хӀэр ыукъуагъӀхӀу ары проку-ратурӀм зӀрилӀытӀэрӀ. Сыда пӀомӀэ учѐтым хӀт пкыгъом кыгъӀӀлӀагъорӀэр ары газыпкӀӀм итынкӀӀэ мыщ дӀжъым лӀубы-тыпӀӀу щытын фаер.

А зӀклӀэри прокуратурӀм кы-дылӀытӀи, гъӀстыныпхӀӀэ шхъуан-тӀэр цыфхэм алӀкӀӀзыгъахъӀэр обществӀм хӀуконыгъӀу ышлы-гъӀхӀэр дигъӀзыжъынхэм, тапӀ-кӀӀ ащ фӀдӀэ шлыкӀлӀхӀэр ымы-гъӀфӀдӀежъынхэм апае лӀофыр хыкуным зӀхифынӀу зыфигъӀ-загъ. НӀужым МыекӀопӀэ кӀӀлӀ хыкумым а унашӀом кыды-ригъӀштагъ, цыфхэм яфиты-ныгъӀхӀэр кыушхъумагъӀх.

ГъӀшлӀгъоньбӀэ дӀбгъотӀшт

ИкӀыгъӀэ 2013-рӀэ илӀӀсымкӀӀ журналу «ЗӀкӀошны-гъӀм» ия 4-рӀэ чӀзыу бӀмышлӀу кыдӀэкӀыгъӀ. Ар художественнӀэ тхыгъӀэ зӀфӀшхъафхэмкӀӀ — рассказ, усӀ, роман, тарихъ роман зыфӀпӀоштхэмкӀӀ бай.

Журналыр кызылӀуехы тхӀ-кӀо нахъыжъӀу ПӀнӀшӀу СӀ-фӀэр ирассказӀу «ЛӀӀӀбӀкӀу пхӀндж» зыфилорӀм. Ащ гу-кӀӀкӀыбӀэ шхъӀхэм кырегъӀта-джӀ: зы лӀӀӀбӀкӀу мытӀэрӀзым, мыхъуштым нӀбжырӀу цыфыр рыпщынӀн ыкӀи ыгъӀнасыпын-чӀӀэн зӀрилӀӀкӀыштым урегъӀ-джӀнджӀшхы. АдӀэ сыдӀуштыр а лӀӀӀбӀкӀу пхӀнджым зышхы-ухъащт?

Мы упчӀӀм иджӀуап зышлӀмӀэ зышлӀоигъохӀэр рассказӀу «ЛӀӀ-бӀкӀу пхӀнджым» еджӀхэмӀэ шлӀм фицӀнхӀу ыкӀи лӀӀӀгъӀм шхъадышхынхӀу кытӀшхъу.

БгъӀгулӀацӀлӀм кылуыкыгъӀэ усӀхӀу ГъукӀӀлӀ Нурбый, Хъу-нӀгӀо СаидӀэ, ДзыбӀэ ТаисӀэ кӀа-лӀкӀӀкӀыгъӀхӀэр, гухэм ащылӀо-рышлӀэр гупшысӀхӀэр уапа-шхъӀэ кызылӀышхъӀх. КӀӀлӀӀгъа-джӀу, усӀн-тхӀӀныр кызыдӀхъу-рӀэ ШхъӀӀлӀхъо МаринӀэ ирас-казӀу «УнӀжъ» зыфилорӀэри цылакӀлӀм хӀӀлӀ-хӀсыр цыфы пӀпчӀ хӀгъоцагъӀэ зӀрӀхъурӀм ехылапӀагъ, гъашлӀэр шӀуабӀу зӀ-рӀзӀхӀӀыр, кӀыным ыуж гу-шлуагъор кызырӀкӀырӀэр ыкӀи нӀмыкӀлӀхӀэр кызыщызӀлӀухыгъ.

АдыгӀм итарихъ куу лъы-плӀӀхӀэрӀмкӀӀ, зӀлӀашлӀэр тха-клоу МӀшбӀшлӀ Исхъакъ ита-рихъ романыкӀлӀу «РафыгъӀ-хӀэр» гъозапӀӀ хъушт. Ар 2013-рӀэ илӀӀсым ия 3-рӀэ номер кыыхъагъӀм кыкӀӀлӀӀкӀо. ЛӀӀп-кыыр зыгъӀӀлӀпкыырӀэр ылапсӀэ кыырыкӀуагъӀэр ыкӀи иньдӀлӀфы-бзӀэ зӀришлӀӀрӀм бӀкӀӀӀ ялытыгъ. Мы лӀофыгъо иньр хӀтӀи кыфӀэ-зыгъӀӀпсӀнкӀӀӀштмӀэ зӀу ашхыщ романӀу «РафыгъӀхӀэр» зыфилӀоу журналым кыдӀхъагъӀэр.

Цуекъо Юныс ироманӀу «ЛӀышлӀжъ» зыфилорӀм ияцӀӀнӀэр тхылӀ пычыгъохӀэр псӀеемыблӀжъыныгъӀм, хӀгъӀ-гу шлулӀгъуым, лыгъӀм, цы-фыгъӀм яшӀошӀ-хабзӀэ гъӀ-

шлӀгъонӀу кышхылотыкыгъӀх.

ЛъышлӀжъ ялагъа адыгъхэм? — упчӀлӀэр кӀӀуцу ежӀ-ежъы-рӀу. Джащ иджӀуапӀу гъӀпсы-гъӀэ Юныс ироман.

«ЗӀкӀошныгъӀм» ия 4-рӀэ чӀ-зыу кыдӀэкӀыгъо чыпӀӀэ щаубы-тыгъ лӀкӀыб хӀгъӀгум щыцӀлӀ-рыло адыгъхэм яхылӀлӀгъӀэ тхы-гъӀхэм. Хъулуси Юстун игукъӀ-кыжъхӀу «Рейхъанлы — Рей-хъание» зыфилӀоу Хъуажъ Фахъ-ри адыгабзӀм ригъӀкӀугъӀэр ыкӀи ДжӀерӀджӀэ Арсен «ИхӀку исыр ары лӀӀпытӀкӀӀ чымы те-тыр» зыфилорӀэ изӀдӀагушылӀгъоу Сихъу ФатимӀэ адыгабзӀкӀӀэ зӀ-ридзӀкыгъӀэр адыгъур тыдӀэ щылӀми, икытеуакӀӀкӀӀэ зымы зӀрӀхӀемыкӀуакӀлӀэрӀ пшлӀошъ агъӀхъоу тхыгъӀх.

АдыгӀэ бзӀшлӀӀныгъӀлӀжъхӀу Зеклогу УцужыкӀо кызыхъу-гъӀэр илӀӀс 85-рӀэ зӀрӀхъугъӀм фӀгъӀхыгъӀэ Анцокъо СурӀт итхыгъи, АтӀжъӀхъӀэ СӀйхъат «АдыгӀэ бзӀшлӀӀныгъӀм илахышлу хишлыхъагъ» зыфилӀоу Тхъар-кӀохо Юныс имӀфӀкӀӀ мафӀкӀӀэ фитхыгъӀэри журналым кыдӀ-хъагъӀх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

СурӀтым итыр: журналым ыкӀышӀо итеплӀ.

ЯщылӀӀныгъӀэ водителӀхэм алӀэ илӀ

«КӀӀлӀӀцыкӀлӀхэм шӀуафӀсакъ» зыфилорӀэ пӀшлорыгъӀш лӀфтхъабзӀэр тыгъӀгъӀзӀм и 16-м кышгъӀжъагъӀу щылӀ мазӀм и 10-м нӀс АдыгӀэ РеспубликӀм щыкӀуагъ.

А уахътӀм кыкӀлоцӀ гъогу-рыкӀоныр щынӀгъончӀӀнымкӀӀ кӀӀралыгъо инспекцием илӀофы-шлӀхэм гъӀлӀӀшыгъӀэ шлыкӀлӀм тетӀу кӀӀлӀӀцыкӀлӀхӀэр анахъӀу зыщызӀрӀуагъӀӀрӀ чыпӀлӀхэм къу-лыкӀуэр ащахыгъ. КъулыкӀу-шлӀхэм аналӀэ зытырагъӀыгъӀэр автомобилымкӀӀ кӀӀлӀӀцыкӀлӀхӀэр зезыщӀхӀэр водителӀхӀэр арых. Сабыйхэм ящынӀгъончӀагъӀэ кӀӀушхъумӀгъӀным пае автомо-бильхӀэр хӀушхъафыкыгъӀэ тлы-сыпӀлӀхӀэр арытхэмӀэ ауплӀӀкӀу-гъӀх.

лӀфтхъабзӀэр зыщыкӀогъӀэ мӀ-фӀэ 26-м кыкӀлоцӀ гъогурыкӀоныр щынӀгъончӀӀнымкӀӀ кӀӀралыгъо инспекцием икӀулыкӀушлӀхэм мыщ фӀгъӀхыгъӀу хъугъӀ-шлӀ-гъӀэ 302-рӀэ кыыхагъӀыгъӀ. А уахътӀм кыкӀлоцӀ гъогурыкӀоным ишапхъӀхӀэр аукъуагъӀхӀу хъу-

гъӀ-шлӀгъӀэ 8456-рӀэ атхыгъ, ащ щыщӀу 514-р лӀӀсрыкӀлохэм афӀгъӀхыгъ. ВодителӀ нӀбгырӀэ 308-мӀ шапхъӀхӀэр аукъуагъӀ-хӀу пшӀӀӀдӀкӀыжъхӀэр атыралъ-хъагъӀх.

ЗӀклӀэми гъогум тыщӀзекло лӀӀсрыкӀлохӀэри транспорт зӀ-фӀшхъафхэм яводителӀхӀэри. Цыфы пӀпчӀ ежӀ сакъыныгъӀу кызыхыгъафӀэрӀм елӀытыгъ кӀӀзыуцухъӀэр цыфхэм ящы-нӀгъончӀагъи зыфӀдӀӀштыр. НӀбжым емылӀытыгъӀу цыф пӀпчӀ гъогурыкӀоным шапхъӀу пылхӀэр ыгъӀӀцӀкӀӀнхӀэ фае.

ВодителӀхэм зыщагъӀгъупшӀэ хъуштӀп кӀӀлӀӀцыкӀлӀхэм зӀра-фӀсакъынхӀэ фаер, ахэм ящы-лӀӀныгъӀэ ежъхэм алӀэ зӀри-лӀыр.

Полицием икапитанӀу Ю. МАЖУРИНА.

ЦЫФ КОЩЫНЫМРЭ ДЕМОГРАФИЕМРЭ

Тиреспубликэ лъэпкэ зэфэшхьафи 100-м еху щэпсэу. ЗипчъагъэкӀэ нахьыбэхэр урысхэмрэ адыгэхэмрэ. Къэкощыгъэ лъэпкхэр пштэхэмэ, нахьыбэ хьухэрэр ермэлхэр, украинцэхэр ыкӀи курдхэр арых. Лъэпкпстэури зэбгъапшэмэ, ахэм ащыщэу зидунай зыхъожьыхэрэм анахьы нахьыбэу къызхэхъожьыхэрэр ермэл-

хэмрэ курдхэмрэ. Ермэлхэм — ахэлыкыгъэм фэдизрэ ныкӀорэ, курдхэм — фэди 8 ильэс къэс къахэхъожьы. НэмыкӀ лъэпкхэм цыф пчъагъэу къахэхъорэм нахьы ахэлыкырэр нахьыб. Ащ къыхэкӀэу Адыгеим къышхьыгъэу щыпсэхэрэм япчъагъэ 1992-рэ ильэсым къыщегъэжьагъэу къыхахъорэп.

Узщымышщым щыщ ухъущта?

2012-рэ ильэсыр пштэмэ, республикэм щыпсэурэ цыфхэм нэбгырэ 1952-рэ къахэхъо-гъагъ. Ар дунаим ехыжыгъэ цыф пчъагъэм фэди 10-м нэсэу нахьыб, ау ащ къыкӀырэп ащ фэдиз сабий къытфэхъу-гъэу. Цыф пчъагъэм къыхэзыгъэхъуа-гъэхэр цыфэу Адыгеим къэкощыхэрэр арых.

Аужырэ ильэситфым ежъ Адыгеим икӀыгъэ цыфхэм анахьы къыхагъэхэр нэбгырэ 9425-кӀэ нахьыб. СтатистикэмкӀэ урысые къулыкӀум пэшлорыгъэшъэу къызэрилъытагъэмкӀэ, 2014 — 2016-рэ ильэсхэм тиреспубликэ джыри нэбгырэ миних фэдиз къэкощыщт.

Кошчыныр республикэм зэрэщыкӀорэм, цыфхэм зэрахэхъорэмрэ зэрахэхъорэмрэ непэ зэ-

ликэм и Общественнэ палатэ изэхэсыгъо ащытегушылагъэх. Ар палатэм итхьаматэу Мэщбэшлэ Исхьакъ зерищагъ. Кошын Иофхэмрэ демографическэ политикэмрэ афэгъэхьыгъэ Иофгыгъохэр республикэм зэшлорыгъэхэр зэрэщыгъэхэрэм ахэп-лъагъэхэм ахэтыгъэх Натхьо Разыет — Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлыкӀэ и Къэралыгъо Думэ Адыгэ Республикэм исхэм хадзыгъэ идепутат, Премьер-министрэм игуадзэу Наталья Широковар, хэбзэгъэуцунымкӀэ, чыплэ зыгъэлорышлэжыным фэгъэзэгъэ ИофхэмкӀэ, культурэмкӀэ, унагъомкӀэ ыкӀи общественнэ организациехэм зэпхыныгъэхэр адэшлыгъэнхэмкӀэ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ико-митетхэм япашэхэр, министерствэхэм ыкӀи къулыкӀу зэфэшхьафхэм ялыкӀохэр, Общественнэ палатэм зычытегушы-лэгъэхэ Иофгыгъохэм язэхэфын хэлэжьагъэх.

Зэхэсыгъом къышыгушылэгъэ Бэгъушъэ Адам, Адыгэ Хасэм итхьаматэ, къыхигъэщыгъ къэкощырэ цыфхэм ялофыгъохэм къулыкӀу зэфэшхьафхэр ренэу зэралпылпӀэхэрэр. ИкӀыгъэ ильэсым къэкощыжыгъэхэм

фитыныгъэ ялэмэ ыкӀи ятхыльхэр хабзэм тетэу гъэпсыгъэхэу мэлсэхуэмэ бэрэ ауплъэкӀугъэх. Нэбгырэ 91-рэ Адыгеим исынхэ фимытхэу рагъэ-кыгъэх, нэбгырэ 200 къыра-гъэхъэгъахэп, нэбгырэ минитӀу фэдизмэ, Изын къарамытыгъэу тыхэгъэу зэрисхэм фэшл, та-зырхэр атыралъхъагъэх. Республикам щызэхэщэгъэ Общественнэ палатэм, икӀэралыгъо хабзэ игъэцэкӀэкӀо къулыкӀухэм къэкощыгъэхэм япсэхӀэ аналэ тет, япашэхэм залуагъа-кӀэ, къызыхэхъэгъэхэ цыфхэм захагъэзэгъэн фаеу зэрэщы-тыр агурагъало.

КъэкӀуагъэхэм нахь ахэхъо

Адыгеим къыфагъэхэм ар ахъожьэу хабзэп. КъэкӀуагъэхэм янахьыбэр ермэлхы, ахэм япсэхӀэ хъугъэхэр къалэу МыекӀуапэрэ МыекӀопэ районимрэ, курдхэм Красногвардейскэ районым ит Еленовскэ чыплэ зыгъэлорышлэжыплэм ичыгухэр ары аратыгъэхэр. ТӀури анахь чыгу дэгъоу тилэхэм ащыщых. Дгъэбысымыгъэхэм ба шӀуа-гъэу къапыкӀырэр, Иоф ашлэ-ныш, фэдэ къахьыным кӀэхъо-псыха?

Натхьо Разыет къызэрилъа-гъэмкӀэ, Москва къэкощыгъэ цыфхэм фэлэ-фэшлэ зэфэшхьафхэр ары агъэцакӀэрэр. Адыгеим къышхьыгъэу, гъэсэ-ныгъэ щызэзыгъэгъотыгъэ ныбжыкӀэхэри нахьыбэу зыдакӀо-хэрэр Москварэ Московскэ хэкумрэ. Краснодар краими зы-зыгъазэрэр макӀэп. Цыфхэм яфэлэ-фашлэхэр агъэцэкӀэнхэр ара ахэм къафанэрэр ыкӀи зэуцуалӀэхэрэр? НыбжыкӀэхэр Адыгеим екӀых, кӀинэхэрэм аныбжъ хэкӀуатэ, сабий къыз-хэкӀыщт ныбжыкӀэхэм къа-цэкӀэ. Джары аужырэ ильэс-хэм къэхурэ сабийхэр лӀэ-хэрэм анахьы нахь зыкӀэма-кӀэхэр е афэдиз къодыехэу зыкӀыщытыр. Джары чыплэрыс лъэпкитӀум афэмидэу, къэко-щыгъэ лъэпкхэм къахэхъорэ цыф пчъагъэр ахэлыкыгъэ пчъагъэм хэлшыкӀэу зыкӀэна-хьыбэр.

Зигугъу тшӀырэ Иофыгъохэм къакӀэлъыкӀон ылъэкӀыщтыри гъэнэфагъэ — республикэ кӀо-цым курд, ермэл псэупӀэхэр къыхоштых. Ахэм ясабийхэм Адыгеир къабынэщтэп, ялӀэпкъ хагъэхошт нахь.

ЕплъыкӀэхэр зэтекӀых

УзыгъэгумэкӀыни, узэгупшы-сэни мы Иофыгъом хэлъых. НэмыкӀ хэгъэгухэу мигрантхэр бэу зыдакӀуагъэхэм япсэхӀэ къыхэхъухэхэрэм ар къагъэ-лъагъо. Азием-рэ КъокӀыплэ Благъэмрэ ащыщ цыф миллионхэр Германием, Швецием, Бельгием, нэмыкӀхэм кӀуа-гъэхэу ащ-псэху. Ильэ-сыбэрэ ахэ-сыгъэхэм, зы-хэхъагъэхэм якульту-рэ икӀоу аштэнэу фаехэп. Альапсэ нахь агъэпытэ къэс якульту-рэ щыщ псэхӀэ-зекӀуагъэхэм нахь зарагъэушъомбгъу ашлэи-

НыбжыкӀэхэр Адыге-им екӀых, кӀинэхэрэм аныбжъ хэкӀуатэ, са-бий къызхэкӀыщт ныбжыкӀэхэм къа-щэкӀэ. Джары аужырэ ильэсхэм къэхурэ са-бийхэр лӀэхэрэм ана-хьы нахь зыкӀэмакӀэ-хэр е афэдиз къоды-ехэу зыкӀыщытыр.

гъоу мэхъух. Ильэс залӀэкӀэ узэкӀлэбэжымэ мигрантхэм Париж дагъэхьыгъагъэм на-фэу ар къыгъэлъэгъуагъ. Къа-лэми, французхэм шхьақло арахыгъ, мыхьункӀэ адэзекӀуа-гъэх. Зэхакъутагъэхэм ягъэ-цэкӀэжыын ежъхэм мылӀкьушхо атырагъэкӀодэнэу хъугъэ.

Германием иканцлерэу Ан-гела Меркельрэ Францием и Президентыгъэу Никола Сар-казирэ ильэсищыкӀэ узэкӀлэ-бэжымэ шхьэхихыгъэу къа-логъагъ «мультикультурализ-мэм» шӀуагъэ зэримылэр. Куп-купэу лъэпкышхохэм ахэс-хэм ежъхэр зэрэфаехэу якуль-

Аужырэ ильэситфым ежъ Адыгеим икӀыгъэ цыфхэм анахьы къы-хьагъэхэр нэбгырэ 9425-кӀэ нахьыб. Ста-тистикэмкӀэ урысые къулыкӀум пэшлоры-гъэшъэу къызэрилъы-тагъэмкӀэ, 2014 — 2016-рэ ильэсхэм тиреспубликэ джыри нэбгырэ миних фэдиз къэкощыщт.

турэ хагъэхъон альэкӀырэп. Чыплэрысхэм ар къызыдэ-хъухэрэм афагъэгъурэп, зэпэ-уцужыын-зэгуремылонхэр къе-жъэх.

Чыжъэу тымылабэм, тэ ти-республики курдхэмрэ чыплэ-рысхэмрэ азыфагу, нэужым лъэуштэнхъэблэ ныбжыкӀэхэм-рэ дагыстанхэу къэкӀуагъэхэу Адыгеим щыпсэхуэрэмрэ азы-фагу зэмызэгъыныгъэ хьал-балыкхэр къыдахэхэу къы-хэкӀыгъ.

Ильэс 40 хъугъэу Германием щыпсэурэ адыгэлӀ гъэсагъэм нэмыцхэм зэрахэхъухэхэрэм-кӀэ тызеупчӀым, къытилогъагъэр Иофэу тызтегушылэрэм епхыгъэ шыпкӀ: «Дэгъоу опсэуми, уз-хэхсхэм адеогъаштэми, узщы-мышщым щыщ ухъущтэп».

Къэкощыгъэхэмрэ чыплэрыс-хэмрэ зэпэуцужыынхэм зэрэ-нэмыгъэсынхэу республикэм

икӀулыкӀу зэфэшхьаф-хэр общест-вэм щыхурэ-щышлэхэрэм альӀплӀэх. Ау цыф кош-ным зиушъом-бгъумэ, субъ-ектэу къызы-дэкӀуагъэхэм ыкӀи цыфэу ащ щыпсэху-рэм янеушрэ мафэ зэчи-

гъэкӀон зэрилъэкӀыщтыри зы-щыбгъэгъупшэ хъущтэп.

Адыгэ Республикэм и Обще-ственнэ палатэ изэхэсыгъо къышыгушылагъэх кошын Иоф-хэмкӀэ къэралыгъо къулыкӀум икӀутамэу Адыгеим щылэм ипашэу Александр Пантеле-евыр, федеральнэ щынэгъон-чъэнымкӀэ къулыкӀум и Гъэ-лорышлӀэ итхьаматэ игуадзэу Сергей Подгорнэр, Адыгэ Рес-публикэм лъэпкэ ИофхэмкӀэ, лӀкӀыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тилӀэпкӀэгъухэм адытилэ зэпхы-ныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъу-гъэм иамалхэмкӀэ икомитет ипашэ игуадзэу Александр Лу-зиныр, нэмыкӀхэри.

**ШӀАУКӀО Аслъангуаш,
Марина ЛЕБЕДЕВА.**

Ильэсыбэрэ ахэсыгъэ-хэм, зыхэхъагъэхэм якульту-рэ икӀоу аштэнэу фаехэп. Альапсэ нахь агъэпытэ къэс якульту-рэ щыщ псэхӀэ-зекӀуагъэхэм нахь зарагъэушъомбгъу ашлэи-гъоу мэхъух.

рзэхъокӀыхэрэм елӀытыгъэщт чыплэрыс лъэпкхэм якульту-рэ изытет охтэ благъэхэм зэрэ-хъущтыр, къыткӀэхъухэрэ лӀэ-ужхэм япсэхӀэ зыфэдэщтыр, обществэм зэрэхэхъошт шӀы-кӀэр. Ахэм анахьэу мэхъанэ ин зэптынэу щытыр — тичы-плэхэм ащыпсэунхэу къэкӀорэ цыфхэм чыплэрысхэм язэрар арагъэкӀэу хъуным ищынагъо зэрэщылэр ары.

Общественнэ палатэм иеплъыкӀ

Мы Иофыгъохэм 2013-рэ ильэсым ыкӀэм Адыгэ Респуб-

Нэфшъагъом тыккыдэкӀо

Тыгу гъашӀэм уилъышт

Сятэ Кимэ фэсэтхы

Ущылагъэшъ,
Уцыф дэгъу дэдагъэшъ,
НэгъушӀу дэдэу тыгум укынагъэшъ,
Тхьэм джэнэты гъогум урегъахъ,
Тхьэм джэнэты унэм урегъахъ...

Непэ сшӀошӀы
Джыри укытхэтэу,
Узэхэтхэу,
Тэри тызэхэпхэу,
Тигумэки,
ТищылакӀи зэхэпшыкӀэу,
ПсэкӀэ тидунай бгъэкӀэракӀэу...

Орба, тят, шыпкъагъэр зигъогогъоу
Тыгъэпс нурэу шӀум тыфэзыщагъэр,
Бгъашхъом фэдэу тэ кыттеубгъуагъэу,
Орба, кӀухъэм тэ тизгъэтысхъагъэр,
Ныджмэ таблэзыщэ тезгъэсыгъэр,
Насып гъогоу дунэешхом фэгъэзагъэм
ТырыкӀонэу тэ тытезыщагъэр...

ТэркӀэ пегъымбарэ Нухъэ о уфэд,
Ары, джыри ташхъагъ узэрит.

Орба, тят, чышхъашъор зыгъэдахэу
Псыкъефэхэу кӀушхъэм кечъэхыгъэр,
Псы зэхэчмэ ащыщы хъужыгъэр,
Пэхъэ фыжыыр шхъашъом кышхъарихэу
ГъоткӀо-гъуаткӀоу хым хэлъэдэжыгъэр!

УлукӀэн нэфшъагъом шыпкъэ гъашӀэм,
УдэкӀын самбырэу огу уаипчъэм!

Тэрмэ,
Тыгу уилъышт
тигъашӀэу тэ къэткӀуштым,
ДгъэлъэпӀэшт
УишӀэжъ тэ тыщӀэлэфэ
УицӀыфыгъэ шэнэу къэбгъэнагъэм
ЗедгъэпшӀэшт,
Тят,
чышхъэм тытетыфэ.

Псэм щыщ Ӏахъ

Тхьэм инэф зэу щыӀэныгъэр,
Псэм щыщ Ӏахъэу кытитыгъэр,
Инэфшъагъо тыккыдэкӀо,
Ичышхъашъо тыщӀэзекӀо,
Игъо къэсмэ ахърэт мафэм,
Дунай шхъалэр кыщэнафэ.

Тытетыфэ чӀым, тэзечъэ,
Гъогужъ пчъагъэмэ тарэчъэ,
Зэ гумэкӀмэ тызэрадзэ,
Зэ дгъотыгъэм тегъэразэ,
Ау шыихъы хъуни тхэтэп,
Нарт лӀыхъужьми джы тафэдэп,
Тыкхъужыгъэшъ чӀым тытет,
КӀо, тэщ фэдэмэ тахэт...

Ау тырэкӀо шӀум илъагъо,
ТыщыкӀагъэми нэфшъагъом...
ТыщыкӀагъэми тыгъэпсым,
Тыщэтхъэжы инэфыпсы
ГъоткӀо-гъуаткӀоу кытэнэсышъ,
Тинасыпи зэу ащ хэлъышъ,
Тхъэ шӀулъэгъум тыщӀэгугъы,
Тэри шӀушӀэм тыдегугъу.

ТыгумэкӀрӀэп тӀон тӀэкӀынӀэп,
ГумэкӀыгъуи тэ кытӀэкӀу.
Гур зэсагъэр гум икӀынӀэп,
ШӀум, дэхагъэм тызӀӀӀӀӀӀӀ.

Бжыхъэ сурэт

Бжыхъэ чыӀэм фӀепӀапчъэу
Тыгъэ бзыйхэр ом къетӀэкӀух.
НӀпкъ пшӀэхъожьмэ къашхъэдэчъэу
Псыхъо чъэрым тегъӀӀӀӀӀӀӀ.

Хъугъэр сшӀэрӀэп, арэу щытми
Дунай ошӀур синӀӀӀӀӀӀӀӀ.
ШӀэкӀогъу мазэр къэтӀухми,
Охътэ фабэм кырегъэхъу.

Шхъахынагъэр ыпӀэ сшыгъэу
ТетӀысхъапӀэм сӀэ сытес.
ПкӀэшъэ гъожьхэр сурэт шыгъэу,
Дышъэ Ӏатэу сӀэ сӀапшъхъ.

КӀышъом нэсэу фабэр тхъагъо,
КӀыр къэблагъэшъ нахъ сшӀошӀапӀ.
Гъэм ар фэдэшъ, сӀгъэшӀагъо,
СызэмзӀщӀэр тыгъэ нап.

Ау тыгъуасэ ащ фӀэдагъӀэп,
Мы дунаир нахъ ӀӀӀӀӀ.
Ощхи осӀи зэхидзыгъӀэп,
Щылэр зӀкӀэ тыхъӀагъ.

Жыбгъэр кыӀьмэ сырыныпчъэу,
ПщӀэсы зефӀэу зӀм щытыгъ.
ЗӀм лӀэсрыкӀор ыгъӀэгъуащӀэу
Пщагъом чӀыр ыушъӀафыгъагъ.

Шхъас имыӀэу чӀэуи чыыги
РикӀыкӀыным жыыр фӀэблагъ.
ЛӀӀӀӀуани, чылӀэ охи
КыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ кыарычъагъ.

Джы а зӀкӀэ сщыгъупшагъэу,
МӀфӀэ шӀагъом сӀэ сыхэт.
СлӀӀӀӀӀӀӀ пстӀури сигушӀуагъоу
Джырэ уахътӀэм чӀым сытет.

* * *

Гур мӀэузы сыхӀӀӀӀӀӀӀ хы ШӀуцӀӀэм,
Гур мӀэузы силъӀпкъ хӀэкӀодагъэшъ,
Зиужьжыын ылъӀкӀышӀтӀышъ гъашӀэм,
ЛъӀпкъ дӀэхӀшхом идунай ыхъожьыгъэшъ.

УрысыдзӀэм зыщиухъумэшъугъӀэп,
Тырку пачыхъами ищыкӀӀӀӀӀӀӀӀ,
ТхъамыкӀагъом кымылыжыыгъ,
ИпӀагагъэ екӀодыӀӀӀӀӀӀӀ.

Шхъафитныгъэу бгъӀгум кыдӀӀӀӀӀӀ,
РӀхъатыгъо ащ кыритыгъӀэп,
БӀнӀэныгъэу ыгум имыкӀӀӀӀ,
Тыгъэ нурэр ышхъагъ ригъӀыгъӀэп.

Нарт лӀыбланӀхэр бланэу зӀуагъӀхъ,
КъагъӀгъунӀзӀэ ячӀыгу фӀэхыгъӀхъ.
Ау хъӀдӀӀӀӀӀ кыафӀэсыгъӀагъ,
Тарихъ чыӀӀӀӀӀӀ гӀӀӀӀӀӀӀӀӀ.

ЗӀкӀӀӀ блӀӀы, зӀкӀӀӀ чӀым текӀошъыжы
Зи щыӀагъӀэп пшӀошӀӀӀӀ мӀхъужы.
Ау тӀэ хъуна, тӀэ тхына тишӀӀӀ тӀэ,
Ащ имашӀо тыхӀтмӀ, тӀэстыжъмӀ?

* * *

«Тыадыгъэшъ, тыпхъашъэшъ» тӀӀӀӀ бгъэм тытеожы,
ИжӀрэ уахътӀэми шӀукӀӀӀ игугъу тӀэшъыжы,
Ау къӀӀӀӀӀ нахъ хыль бгъӀӀӀӀӀӀӀӀ шӀӀн-хабзӀэр,
ЧӀӀӀынагъ адыгагъэр, тӀӀӀӀӀыгъ адыгабзӀэр!

Лъыпсыр щычъагъ ощнӀӀу лъагъом

*«Япшъашъэмэ дышъэр яблӀэрыпсӀу,
ЯкӀалӀхэр псӀэмыблӀӀӀӀхъу,
Ай-ей, ахэр кымыщтӀӀӀӀ»...*
ОщнӀӀу заом иорӀд

Чышхъэм рычъэу, уашъом дӀэмыкӀӀӀ,
ЗӀэ кыаомӀ нӀбгыришъӀэ ыукӀӀӀ
БжӀӀӀӀӀӀӀӀ шхонч яӀӀ хъугъэмӀ,
АбдзахэмӀ ар зӀхахыгъэмӀ,
ИшыпкъӀэ зӀрагъӀшӀӀӀӀӀӀ игъом ,
Шхонч хъалӀэмӀытӀыр зыфӀӀӀӀӀ
ЗыщигъӀӀӀӀӀӀӀ ЕлмыщӀӀӀӀӀ
НӀбгыришъӀӀышъ изы ӀӀхъуамбӀэр
ЗыщыпиутрӀэм кызыокӀӀ,
ЩӀӀӀӀӀӀӀӀ шхончыпӀэм кызыкӀыкӀӀ.

АгъӀхъазырышӀт ӀӀӀӀӀу лъагъор,
ЧыыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ,
КъӀэсышӀышъ джыри нэфшъагъор,
БжӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ащ кыыздихъышӀышъ,
КӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ягъогогъоу,
ДӀӀӀӀӀӀӀӀ зӀжъум нӀсыныхъшъ,
Ащ ахэр даубытӀӀыныхъшъ,
ЩахъаджыныхъкӀӀӀӀ енӀӀӀӀӀӀ
Шыгъотыжъ димышъыжъхэмӀ
ЩӀӀӀӀӀ кызыокӀыжъзӀ...

ТамбыикӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
Ышхъашъо зи ипӀӀӀӀӀӀӀӀ.
РихъыжъӀӀышъ жыбгъӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀ
КӀодынышъ, агъотыжъӀӀӀ.
Лъыпсыр щычъагъ ӀӀӀӀӀу лъагъом
ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
КъӀӀӀӀӀӀӀ абдзахэр шхъафитӀӀӀ,
ЩыӀӀӀӀышъ абдзахэр шхъафитӀӀӀ,
ХъӀӀӀӀӀӀӀ ащ пае заом,
Ащ фӀӀӀӀӀӀӀӀышъ гъашӀӀэм...

* * *

УкытӀӀӀӀӀ шӀӀн дахӀэми, джы нахъыбӀэр нӀпӀыи,
АдыгагъӀэ зыхӀӀӀӀӀ кыӀӀӀӀӀыгъӀэр зы бжыб.
МӀӀӀӀӀыжы кыошныгъӀэр, цыфым цыфыр ипӀыи,
АушӀтӀӀӀӀӀ щытми кыысщӀӀӀ — цыф дӀӀӀӀӀ нахъыб!

НынӀӀӀӀӀ осым фӀэд

НынӀӀӀӀӀ осым фӀӀӀӀӀ чыӀӀӀ,
КызыфӀӀӀӀӀ гъашӀӀӀ кыфӀӀӀӀӀӀ.
КыызфӀӀӀӀӀӀӀ, сӀыд ышӀӀӀ, ещыӀӀ,
Тхъэм джаш фӀӀӀӀ пшыныр тырилъхъагъ.

ИбӀӀ хъугъэр лъӀпкъ, адыгӀ лъӀпкъ,
НынӀӀӀӀ чынальӀэм кыӀӀӀӀыжы.
ХымӀ чыгум мылӀӀӀ егъӀӀӀыжы,
АушӀтӀӀӀӀӀ щытми псаоу кыӀӀӀӀыжы.

Ар хӀӀӀӀ джы, джары цӀӀӀ фӀӀӀӀӀӀ,
ИхӀӀӀӀӀӀ идунай нӀӀӀӀыжы,
ШхъафитныгъӀӀӀ гъашӀӀӀ зылыхъугъэр,
ЫмыгъотзӀ ыгуи зӀпакӀыгъ...

КъӀӀӀӀӀӀӀӀ шхъаӀӀор и зы гыбзӀӀ,
ГужыдӀӀӀ— гуахъоу лупӀэм тӀӀӀ.
Ны иӀӀӀ гъашӀӀӀ ар кӀӀӀӀӀӀӀ,
ПшысӀӀӀ зӀхильхъагъэм ӀӀшӀоу хӀӀ.

Ау тӀэ тисышъ хӀӀӀӀ, тичыгужы,
Ныкыльфыгъэм тӀӀӀӀ фӀӀтӀӀӀӀ!
ТянӀӀ шыпкъӀӀӀ тӀӀӀ — ти ХӀӀӀӀы,
ЫӀӀӀ шъабӀ тшхъашъо кыщиӀӀӀӀ!

НЫБЖЫКІЭ ПІУНЫГЪЭР

АДЫГЭ ФОЛЬКЛОРОМРЭ
ЛЪЭПКЪ ШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ
ЯГЪЭФЕДЭН

Цыфым иплун-лэжын узэрэдзэ-кыуапхэмккэ сыдрэ лэхъани ямэханэ шымыукоу, а зы мэхъанэ купкыр ащырау, апхырышыгъэу непэ кыинэ-сыжхэу плун амалхэр шылэх. Ау цыф лэпкэ пэпчэ ежы ищылэныгъэ кытыгъэ еплыккэ-еклопаккэхэр ащккэ илэх. Урыс ккэлэегъэджэху К. Д. Ушинскэм ытхыштыгъэ: «Сыд фэдэ цыф лэпкыи ежы кыыхыгъэу цыфыр зыфэдэн фаемккэ идеал ил ыккыи а идеалыр инэ-бгырэ пэпчэ хилхъанэу иплуныгъэ системэ пшэрыл фешы».

Адыгэхэми цыфыр зыфэдэн фаемккэ шэпхэшу ялагъ ыккыи ял. Ар адыгэ лэпкым шу ыльэгъуэ ишэнмэ атефэу, адыригаштэу егъэпсы ыккыи ар цыфхэм ахэлхъэгъэныр плуныгъэм ианых мурадэшху. Кушэ оредхэм, гушылэжхэм, пшысэхэм ащккэ осэху ял.

Гушылэм пае, нарт эпосым илы-хъужхэм ащыцэу Шэбатныккы сабий-зэ, янэ кушэ оредэу кыфилорэм шы-фэлало:

Лыгъэшхо хэлъу
«ичэтэуаккэр зыми памышлэу»,
«зао зыхахэккэ нарт хэфэу»,
«зэригъэулумэ нарт мин
ыгъэшэсэу»,

ихэгъэу шу ыльэгъуэ, пыеу ащ кы-фыккыккэрэм псэемылэжхэу пэуц-жын ыльэккэу хъунэу. Ар нымэ идеалыгъэр, ары зыфагъасэщтыгъэ-хэр ялфыгъэхэр. Ямурад къадэхуным пае зышхъасыжыштыгъэхэп ныхэр, ялфыгъэ паемэ гъэбыллы, кыогъани ялагъэп:

Е-е, си Шэбатныккы!
Шыхъэ куцыр, дэххор,
шъоу дэгъу дэд —
Гъомылапхэм ишлур,
кушэ оред —
Лышлур ухъуным и-ори-дэд.

Е-е, си Шэбатныккы!
Уяне ишыпккэ кыуиыхыллагъ,
Игугъэ нэфи бгъэм цыгъэшлугъ,
Бидзыцэм кыгъоу уригъэшлугъ.

Пклэнчэ хъуштэп джащыгъум ным игумэккы иулэу:

А, а, си Шэбатныккы!
Ккэм уфэсаккы, тым уричылл,
Ныбджэгъуныгъэр аных уиллал,
Лы ушэтылэр ренэу уиккыуил.

Нарт эпосми, ащ нэмыккы произведе-ниеху жэрыло творчествэм хэтхэ-ми кыагъэлагъорэр — иаккылы, ицыфыгъэккы, ипсауныгъэккы, ылэпк-лэпкыккы, илэжыаккэккы, дэхагъэм зэрэфыштымккы — зэккэ лэныккы пстэумккы цылаккэм фэхъазырэу цыфыр плугъэныр зэрямурад шхъэлагъэр ары. Гушылэм пае, Саусырыккы янэу Сэ-тэнэе гуащэр зыккэхъопсырэр ыккыи сыд фэдэ лфэи зэшлухын ыльэккэу хъуныр ары:

Юфэу кэхъурэр пфэлэккэу
Лы ухъунккэ сэлало.
Лыпккым зеуцо ужи ным ээпигъэу-рэп иушый:
Лыпкы уиуцагъэш
нарт шыу ухъун,
Дел егъэзыгъэм, земых мыхъун!
Ары Саусырыккы изеккыуаккэу хъу-рэри:
Жыыр радзыхыжыу бгым
шэны лае

Нартмэ бэшлагъэу ахэлъыгъ
шхъае,
Хасэр зэхифи ар харегъанэ.
Нарт Орзэмэдж
ыккыи кыккыонэ...

Имурадхэр кыдэхъунхэмккэ аккылы-гъэ-лушыгъэ-тхыагъэпцыгъэр ары Сау-сырыккыи илэхэр. Ащккэ ар ежы нахъ ккэлэшлухэми атеклоп елэхы:

Псэлъыхъо пчъагъэ илхъэ-луккэ,
Инэккыокогъуэр зэригъэуаккэ,
Акуандэ Саусырыккыи кыашлэуэц.

Хъалэлыныгъэм, лыгъэ пхэлъыным, «чэтэ члэгъым «нан» цымылоном» Саусырыккыи ыккыи адрэ нарт образ-хэмккы адыгэмэ ялфыгъэхэр аплушты-гъэх:

Мэзым итынэу кышыгушэккэр
Тхыамыккэм, бзыухэм
афэбгошчыжыу
Ары уишэнэу узэралэжхэр.
Щтагъэ Саусырыккыи аригъэюны —
Ащ нахъ хъайнапэ
лыккэ цылэны?! —
Пыут шхъаккыончхэр! Кыыхы
лэныр:

Ккыными, дахэ ренэу улыныр!
Ккын ушэтылэ аужрэу зефэм,
Ккызыгурэюм зытетыр юфыр,
Ылшлэзэ хъуштыр, ео цэрэхъым...

Нартмэ афэгъэхыгъэ пщыналэхэ-ри, нэмыккы лорыуатэхэри, гушылэжхэри, пшысэхэри зэбгашлэхэу уяджэ, уядэу ккыдыеми узыуэмхырэ лэшлугъэ аккэлъ ахэр зэрэуехэр зыдэпшлэжыу ылэп-ккымэ, ащ зэгъэфэгъэ-псыхыагъэу, шъэ-багъэу — мэккыамэ ахэлъыр лупккэу уегупшысэхъумэ, тхыаккыуэм игуапэу зэхешлэ, ау ащ нахъ мэхъанэ кызы-тырэр, ыпшэккэ кызырэхэщтылауагъэу, джа плуныгъэ мэхъанэу ахэлъыр, ижы-ккэ кышыгъэагъэу лэпккым ащ гъу-нэ зэрэлыфыштыгъэр ыккыи непи а шыккэ-гъэлпсыккэр тилузытылэу адыга-гъэм иккыопэ-цыпэ зэфэшхыафхэу нал-мэс-налккытэу ныбжышхо зилэхэу ащ хэгъэагъэхэм ныбжыккэмэ иккыи фэ-дизэу аналэ тырядгъэдзэныр, ахэр яшэн-зеккыуаккэ, ягупшысэ, яепллыккэ цыщ тшлынхэр непэрэ плуныгъэм ипшэры-лышхохэу ккэуцух.

Джы Саусырыккыи ккытетэгъэзэ-жышх...

Нартымэ яцыфыгъэшхуи, ялыгъыи цы-сэ афэхъухэзэ, ахэр лэужхэмккэ яшэн шхъалэ хъуштыгъэх. Ащ Саусырыккыи ыгъэрэзэныгъэу ыккыи тэ игуккэ ккыт-фырилотыккыныгъэу хъугъэмэ, мырэу ылоныгъэу ккысшлэшлы:

Сышхогупшысэ шъо,
нарти цыльфэхэр,
Сэ ккызнэсых ккэбарэу
шъупыльхэр:
Гъогуонэ ккынхэр,
я XIX-рэ лэшлэгъур... —
Хэхыгъоягъэ лэшэу зышлэгъур... —
Чатэр шъулэдаккэу,
лэзыгъым шъуитэу
Онэгурысэу ккэшхуыгъ
шъуигъашлэ —
Цыфыгъэр, лыгъэр
шъуитхэу шъурашлэ.

Ау мурадым иккыдэхын лыгъэ за-ккыоп ишылауагъэр, «лыгъэ заккыор еккы-мэ, зи адыгэм псэемылэжыккэ хэти ккыфэтэл», «Е улэн, е улыныр... лэ-

фым ар ызыбгъу заккыу». Емыж Мули-лэт ипкесэу «Исмахылбий» («Зэ-ккыошныгъ», N 1, 1998, н.76) зыфилорэм лыгъэм, лушыгъэм ауасэккэ цы-зэнэккыокух, ау бзылфыгъэ лушккэ алытэрэ Сынэмис игушылэмэ чыжы-плэагъэ ккыхэщышх нахъ уагъэрэзэ, сэ сиепллыккыи ар тефэ, нэужылоклэ ккэсшлэшт:

— **Зэбэнрэмэ ащыцэу теклорэр**
Нахъ бэнаклор ара,
нахъ лушыр ара?
— **Зибэнаклэ лушыр,**
е зилуш банэрэр.
— **Адэ, Сынэмис,**
Лыгъэм сыд ыуас?
— **Лыгъэ заккыор — ккыорэжъ, —**
уегъэлэпао.

Саусырыккыи иобраз шхъафитны-гъэмэ лэныккыуабэккэ уккэклопккэ зэрэплэккыштыр уегъашлэ, ащ ыпэ ибгъэшыным фаеу зэригъэгупшысэрэр — лушыгъэр, зыщыцкылауагъэу ллэагъу-рэм уфэуцлауагъэ ккызыхэбгъэфэшху-ныр арых. Армырмэ умыгъэтэрэзыжы-шхун, узыккымыхыахыны тхыамыклауагъэ ащ ккыпфихыны ыльэккышт! Непэрэ тиккэлаклэмэ джащ иккыоу аналэ ты-рядгъэдзэныр сэ игъо дэдэу сэллытэ. Ащ итэрэзыныгъэ урыс-кавказ заом тэ, адыгэхэми, ккытфихыгъэмккыи, СССР-щтыгъэм цыф лэпккэ зэфэ-шхыафэу хахъэщтыгъэмэ ащыщмэ азыфэу иккыуэхэрэ-ишылэхэрэмккыи ккэбгъэшпыккэжыны ллэккышт.

Тэ тилэхъан ккылэагъужыгъэмэ, Саусырыккыи мырэуштыу ккытилоныеу ккысшлэшлы:

Шхъафитыныгъэр
шъуиухъопсэ заккыоу
Шъупсэ фэшхуышхуныр
шъулытэзэ иккыоу,
Лыгъэм ишапхэу шъуиккыагъэ
Ккытыринагъэп
шъуицыгужъ бгъагъэ...

Тэри тхэлъыгъ ар, шыпккэ,
а шэныр —
Тцэн нахыи напэр,
ккыхэхтхэу лэныр...
Ау... шъузыхэтэри
нэмыккыи уахъти! —
Теккыуадэ мацкэм тилэккыи,
тахъти...

Тэ тилэхъанэу лэхъэнэ чыжыи,
Зыщыщымылэм гъэгъуи, лэххыи...
лушыгъэр ари сэ си лэшагъэр! —
Маккэ синарти
лэпккыи фэсшлагъэр?

Емынэ ккырызым
зиушхужышхурэп.
Гугъэм зехъожыи,
зышъуэтыжышхурэп.
Мэл шхъэккыончхэу
зыхъогъэпкыты,
Зэ тлы ккыагъэу
зэккэм шъуабыжъэты...

Саусырыккыи иушыеу джырэ лэужы-ккэмэ усаклом иепллыккэ тетэу ккы-фэгъэзагъэм узэгупшысэ хэлэ тирес-публикэ рэхъат илынымккэ.

Нэмыккы лыхъужыу нарт эпосым хэтхэри плуныгъэм ыльэныккыоккэ сыд лэхъани ккэккыухэу цысэтэхыплэх. Гу-шылэм пае, (усэ шъуашэм зэрис-лэхъагъэмккэ):

Пелыуан лэпккэу нарти Чэчан...
Адэлэпылэу ар боу лыи чан.
Сыдэу блэккыгъэу
шэн гъэтыллыгъ!
Ишырытыгъэ —
ккыемыпсрэ тыгъ.

Лыгъэу, цыфыгъэу хэлъыр
зэлъашл.
Шыпккыагъэу илэр пытаплэм пашл!
Лым лыи хэккыинба,
ыккыи ежы фэд:
Шъуэз силэшт слоккэ
сыды хъайнап.
Тятэ дэсцэна мыцкыфыи нап.
Изэхэшлыккыи ыгъэлэагъ,
Ицыфыныгъэ ыгъэдэхэагъ.
Ным игушылэ урыгъозагъ,
лэпылэу фае гу имынагъ.
Шхъэккыфэныгъэ жыгъэм фыуи,
Зеккыоккэ дахэм лыгъэр дыщыл.

Нарт Ерыгуни аныхъ зэлъашлэрэ дэ-дэу бэрэ зыцкэ ралорэ нартмэ ащымы-щыпэмэ, бэ ащ ишэн-зеккыуаккэмэ узы-фагъасэрэр: лфшлэн зэхэдэ умышы-ным, лфшыр шу плэагъуным: шыры-тыгъэм, зымыгъэпэгъным, ккызырыккы-агъэм аккыгъоу ккычлэ ямышыккэ пхэ-ллыным, ар цыфмэ афэбгъэфэдэным, цыхъэшлэгъоу ущытыным, ккын чыплэ ифэрэмэ уадэлэпылэным уфэхъазы-рыным:

Ерыгуна Гумэ-губгъо
Гъэтхалэрэ иккыохъулэу
Уарыпышхъэ иккыушхъэхур
Гъэмафэрэ иккыоккыплэу.
«О бэхъуапщи, Ерыгун!»
Ккызылорэм зы ккыо ритэу,
Ытыгъэм ккымышхуыгъужыу
Лэжэккыожыи хъалэлыжыи —
Ерыгун!
Ыккыуачлэ зыдымышлэжыу,
Ямышыккэу зымыллытэжыу,
Пый мэхъаджэккэ гуиухэу,
Дзэм зыхахэккэ ккыгуиухэу
«Тыпцэгъугъу, Ерыгун!»
Ккызылорэм дэлэпылэу,
Гъуащэрэмккыи гъозэ шхъауэ
лэпшэу пытэ пелыуаныр —
Ерыгун.

Тэ, адыгэхэми, тижэрыло творчествэ мытхыгъэ тарыхъу тиллэккыи илагъэр хэтэлъагъо: цыфыгъэм епллыккэу фы-тилагъэр, шэн-зэхэтыккэу тхэлъыгъэр: гугъапккэу, шлоигъоныгъэу тинахыжымэ агумэ ашагъашлэшттыгъэр ккыдгурэлэ, ллэужхэу ккыккэлпыккыохэрэр зэрэхъухэ ашлоигъуагъэм, ялэпккыи шэны фэхъуноккэ зыфэагъэхэм тыщэгъуазэ. «Фолькло-рым мэхъанэу, социальнэ функциеу илагъэмккэ, — ытхыштыгъэ тиллэккыи итхэккылошхоу Ккэрэщэ Тембот, — джы тэ тиллэхъанэ художественнэ лите-ратурэмрэ гъэзет-журналхэмрэ мэхъ-нэу ялагъэм ачыллэ итыгъ»...

Ллэпккыи педагогикэм иепллыккэи шхъа-лэхэр жэрыло творчествэм ижанрэ зэ-фэшхыафхэмккэ лупккэу ллэпккым ккы-тыгъэх. Гушылэм пае, гушылэжхэм ныбжыккэу ккэхъухэрэм цыфыгъэ зэрэхэпллэхъан фаер дэгъоу ккыагъэ-лэагъо:

— **Адыгэ хабзэр атэккыныжъ.**
— **Уятэ ичыллэ гъэдахэ,**
уяне дахэу дэгущыл.
— **Хъэмэ иккыуаджэ**
ыбгынэжыиэрэп.

Непэ тишэн-хэбзэшлэмэ ккыащылэу е тцыгъупшэжыпэхэу, хъэтэпэмыхъ тшыхэу: тыккэзыуцухэрэ цыф ллэпккы-мэ, телевидением иккыэтынмэ гушхъэ-байныгъэ шэпхэхшохэр зыхэмылэ мы-шъо-мыл зеккыуаккэхэу, локкэ-шылэккэхэу, унэгъо ккычлэ зэфыштыккэу тыумысы-щтыгъэмэ афэдэхэу ахэтлэагъорэмэ яфэмэ-бжымымэхэр ккыттехъэхэу, мы-маккэуи ащ зыдэгъэхыхэу зыщыхъу-гъэм ичыллыгъу, уиухэгъу, уицылл ллэпккы, убзэ, уитарихъ, уикультура шу плэа-гъунхэ зэрэфаер ныбжыккэу агурыб-гъэлэшхунымккэу мы гушылэжхэми, нэ-мыккэу зыцкэ ккыетымылауагъэу, ау шуа-гъэ ккыатэу бгъэфэдэн ллэккыштыхэми ямэхъанэ ин дэд.

МЭХЪОШ Руслан.
Тхаккыо.

(Джыри ккыккэлэлыккылошт).

(Къызыкълъыкълорэр
щылэ мазэм и 11-м
къыдэкълыгъэ номерым ит).

Дунаим зыфигъазэзэ, поэтессэм ар ежъ ыпсэ, изэхэ-шыкъл алыгъэлэсырэп, сыда плэмэ, ар къахэмыхъожьыми, икьущт ащ щызэрэуыгъоигъэхэр, ежъ ышъхьэкълэ ыкълуачлэ зэрихьылэрэр мафэ къэс нахъ зыхэзылъэщшорэ шлоимрэ лаемрэ зыхиукъэбзыкълынхэщ, шъхьафит хъуныр ары. Усэу «Щылэныгъэр къын» зыфилорэм хэтых мыщ фэдэ сатырэхэр:

Къын щылакълэр цыфымкъл, Хьакълэ-къуакълэмкъл, Мэзымкъл, бзыумкъл, Псыхъомкъл, депэмкъл. Чыгум тыригъэр, Тыфэмыеми тыхэгърэй, Чынэм фэдэу тэчэрззы,

лэнкл хъуштыр, ау гушхуагъэ цыфым къыхэзылгъэхэрэр ары. Пкъыгъо зэфэшъхьафхэм, зэхэугуфыкълыгъэу къэлотагъэхэм, ары паклошъ, хъугъэ-шлэгъэ анахъ къызэрыкълэхэм къапкъырыкълэрэ кълуачлэр ары драматургие хъугъэ-шлэгъэ шъхьалэхэм якъэклуаплэхэр: **«Силэгъухэм ащыщхэм дунаир ахъожьыгъах, мэркълэ чыг члэгъым чэщырэ сычлэсэу сыщыс», «сипчъэ егъэтыгъэу къыхэкъл, зыгорэ къылухъэгъакъомэ слозэ», «цыфхэр гупсэфэу яунэмэ арысых, сэ урам къутагъэм тезгъэхьагъ сипшысэ», «Ышлэщтыр ымышлэу ошхыр къэнагъ, ащ иошхыцэхэм осыр къахэсэ — осыр къесыщт, хэт ащкълэ уенэкъо-къуштыр, арышъ, уезэгъы, сыда пшлэщтыр?», «Мы дунаир гъэшлэгъон, уштыр пшлэшлэз,**

Анахъу хэгъэунафыкълыгъэнэу ифэшъуаш Хъунэгэ Саидэ иящэнэрэ тхылъэу «Макъэр шъхьафит» зыфилорэр. Анахъ мэхьэнэ шъхьалэу ащ щыпхырышчыгъэр цыфым ифитыныгъ, ишъхьафитныгъ ары. Авторым зэрихьирэмкълэ, ятэжъу Хъунэгэ Исхьакъ Мамсыр ыкъом 1923-рэ илъэсым хабзэм иллыкълэхэм щылэныгъэмрэ къэралыгъомрэ ялофыгъохэм ятегушылэн хэлэжъэным ифитыныгъэ лахыгъагъ: **«Мы тхылъыр зыфэгъэхьыгъэр цыфы пстэуми амэкъэ шъхьафит»** ары, — щетхы ащ итхылъ ипэублэ гушылэ. Лэпкълэ-лэпкълэгъэмрэ шэн-хэбзэ зэкълужьрэ сыдигъокъл арыгъуа-зэхэрэм ащыщыгъ Хъунагохэм япкъо:

Хъэжъушхырхэр зыдамыдзэрэ Хъунагомэ яцагу,

Адыгэ поэзием инепэрэ лъапсэхэр

ЩЭШІЭ
Казбек

**Загорэ тызыпшъыкълэ
Къамыщкълэ къытэо,
Мылым утет фэдэу
Уищылакълэ макълэ.**

**Ащ еуцоллагъэр
сшонасыпышлэ,
Ау иакъыл къэзгъотрэп
зыфэшлэ,
Огум уиплъагъэу
Сыдэуштыр умыбыуштыр?
Жъуагъомэ уалыплъагъэу
Сыдэуштыр умыбыуштыр?
Сыд пай уигъашлэ
Пшомышлэхэрэм**

**адэпхыштыр?
Къын Щылэныгъэр, къын...**

(н. 33).

Нэмыкълэу къэплон зыхъукълэ, Усакломрэ Уашъомрэ, щылэныгъэу зыхэтырмэ гъашлэмрэ лудэнаклэу зэзыпхыштыгъэхэр зэпычыгъэ хъугъэх, зылэтыштыр кълуачлэ ахэмылпыжъэу тамэхэр къэнагъэх, — «жыыбгъэм ошхыр зэпычыгъэ щыгъыжъые чылоу, гупшысэмэ сачылпыхъуагъ луданэ сылпыхъоу, зэпышлэжъынэу слогъагъ, сфэуклочыштыр фэдэу», уахътэр арымэ, къызэтэплэжэн плэкълыхэщтэп, «уахътэр — сабий: клоштыр, чъэщтыр, укъышинэщтыр». О пшъхьэкълэ къыптефэщтыгъэу умыгъэцэклэгъэм угу ыгъэузэу уфэзэщы: **«Къыпшыгъыгъэм пфэлэкълэ игугъэ нэкл къызтемгаф»** (н. 37). Цыфыр уашъом зэрэклэрычыгъэм фэдэу, ошхым ипсычъэрхэр жыыбгъэм зэрэзэбгыриуыгъэхэм фэдэу, ышлэщтыр ымышлэу цыфыр уахътэм утыгум къызэрэринэрэм фэдэу, цыфхэм и яужырэ мафэхэр жъалымыгъэ шъхьэ-зэкъоныгъэм хэтыхэу къахы — **«Пчыхъэрэ къэуцъылыгъ, чэщырэ псыр мэщты, клэлэ-гъури тлэпыкълыгъ, хъадэгъум тыщэщты»**.

Джауштыр «зэпэкъудыгъэхэу» драмэм ихъугъэ-шлэгъэхэм заушъомбгъузэ, кълэхыр къызэрэсырэм ииде зыпкъ еуцо, ау ар зикълэхыр дунаим щырялэ щылэныгъэри, Тхъэм ащ фиухъыгъэ мэфэ пчыагъэри арэп, ар зыфэгъэхьыгъэр джа анахъ мэхьанэ зэрэтырэу цлэ зимы-

утефэн, къэплон пшлэшлэз, къыуаюн, пшлэзэфагъэр къыуон, пшлэзэпкъаюм уигъэп-цлэн, умэкъамэ къыхэбдзэн, хэмылхъагъэр къыхахын, умымысэу уаумысын, шъхьадж идагъо къыпхигъотэн, акъылынчъэм уигъэсэн», нэмыкълэри. Адэ щыла зыгорэ шыыпкъагъэрэ зэфагъэрэ къыпкъырыпхын плэкълынэу? — щылэ зыгорэ, ащкълэ хэти нэкъокъогъу уишлыштыр — ар гур цыфхэм афызэлухыгъэныр ары, джары шыыпкъ мэкълэ дэдэу цыфхэм къахафэрэр. Мы дунаеу цылымрэ нэпэнчъагъэмрэ зэлъауытыгъэм ежъыри (бзылфыгъэр ары) щышыл, зэкълэри щышылэ, адрэри (хъулыфыгъэр ары) джащ фэдэу щышыл ыкъл ащ (хъулыфыгъэм) цыфым ыпшъэ клоным пае инэпэнчъагъэ-нэхъоинчъагъэ къызыфегъэфедэ, ащ (хъулыфыгъэм) шлэпхэджа-шлэхэм, хэбзэ гъэуцугъэр зыу-къохэрэм, хэтаклохэм язэлукла-плэу, нэджэ-луджэхэм язэрэу-гъоиплэу дунаир ышылгъ. Гухэлъ гъэнэфагъэ фырилэу ащ жъалымыгъэу, зэкълэ цыфыр зыу-шъхьаклоу, зыгъэцылкълу щылэр еугъои, зэлугъакълэ, жъалымыгъэм ипчыпиджын клелыкълыш, шъхьас афимышлэу ащ ыпакълэу цэнаут зыхэлъыр бзылфыгъэм ыбгъэу ретлупшы — бзылфыгъэм ыгуба анахъ мылухъумагъэр, ауми зэкълэми афигъэгъуным фхъазырыр, ар (хъулыфыгъэр) гъогу тэрэз къытырищэжъыным пае бзылфыгъэм ыпсэ фэбэгъэ тлэклэ ренэу цызыдылыгъ. Мыщ фэдэ зэфэхьысыжъ ащ къыпкъырыкълы-рэр: **«Пшысэу сызэраплугъэмэ псэукълэ чыгум щырялэ», «Сезэгъы сичыллэ, къысхаорэп сиплэ, сисабый хы-хэр сэгъэхьыех»**. Дунаир зэфэшылгъэ хъужыгъэ, пшысэм ыпсэ хахыгъ, къэзыуцухъэхэрэ дунаир хъадэу щылъ, къымыгъэзэжъынэу щылэныгъэр бзэхыгъэ, къэнэгъэ закъор цыфхэмрэ природэу ахэр къэзыуцухъэхэрэмрэ псэ къапызыгъэкълэжъыныр зыкълуачлэ къыхыштыр бзылфыгъэ закъом игумэкъл хылыгъэхэр ары нылэп.

**Хьалыгъу фабэр
къызыдахэрэ
Хъунагомэ яцагу,
Клэлэ шынкълхэр
къыздэкълыгъэр
Хъунагомэ яцагу,
Нысэ дахэхэр зыдэтхэр
Хъунагомэ яцагу,
Зикъеблагъэ мылухъырэр
Хъунагомэ яцагу.**

(«Пшъэхъухэр», н. 21).

Цыфхэм язэфыштыкълэ шапхэхэу авторым зигугъу къышыхэрэр зэбгъэпшэнхэ плэкълыштыр ижъырэ адыгэхэм шлушлэныр къызэрагурылоштыгъэр ары. А шэн-хабзэр поэтессэмкълэ «къэзыуцухъэмрэ тхылъэу», нэмыкълэхэмкълэ шэн-зекълуакълэм ишапхэхэу мэхъу. Поэтессэм зэкълэ иусэхэр мэхьанэ лшклэ ушъагъэх ыкъл уасэу афашлыхэрэр зафэх, джащ къыхэкълэу зыштыр ллакълэ фэгъэхьыгъэу ащ ытхыгъэ усэхэр пшлэш мэхъух уямыхырэхъышэжъэу. «Макъэр шъхьафит» зыфилорэ тхылъым дэхъэгъэ усэхэм къахэщыхэрэр акъылыгъэ куурэ философскэ полифоничнагъэрэ зэрэхэлъыр, жабзэр зэрэ-къэбзэ дэдэр, цыфым ипсихологие, зэдэмыштэныгъэхэу ащ ыгу щызэбэныхэрэм ыкъл ар къэзыуцухъэрэ обществэм изытет куоу зэрэхэгушысыхъэрэр ары. Поэтессэм итхэкълэ-шыклэхэри зи яплэплэн умылпэ-кълэу пшъхьалэх — ащ лъэныкъо пстэури къыдилытэзэ ары дунаир, пкъыгъохэр, цыфыр зэрэзэригъашлэхэрэр, ащ ишлуагъэкълэ зэтэклыныгъэр нэм къыкълдзэу, метафорическэу, сюжетымкълэ ыкъл действиимкълэ аклоцл ушъагъэу, зэпэгъэуцунхэ умылпэклыхэу къыпшлэшыхэрэр загъорэ зэпэгъэуцугъэхэу, зэбгъэпшэнхэ умылпэклыхэу къыпшлэшыхэрэр зэгъэпшагъэхэу, характеристикэхэр тэрэз шыпкъэхэу уарехьыллэ, мыщ дэжъым гупшысэмрэ лирическэ фабулэмрэ поэтическэ образы еужъырыгъэу къагъэпсы — лыягъэ гори хэмылэу, дэхэгъэ нэпцл гори къыхэмыфэу, мэхьанэмкълэ ушъагъэу, мыжъо лъаплэм фэдэу къабзэу, гуп-

цланэу, апэу къалогъэ гушылэм фэдэу гъэпсыгъэх:

**Къэкълэшт мафэр укыгъахэу
Тыгъэм ылэгу иль (н. 9).**

Сатыритлэ усэм джыри джащ фэдиз къыкълэлыкълэшт, ау апэрэми хэтэлъагъо къэзымыгъэ-зэжъынэу блэкълыгъэ щылэныгъэм (уахътэм) игупшысэу тхьа-мыкълагъор къызыхэщырэр, сыд фэдэрэ ублаплэ кълэх къызэрэфэкълуагъэр, тыгъэу зэкълэ дунаим тетыри щыпсэурэри къэ-зыгъэфабэрэм ежъ нахы нахъ лъаплэу, анахъ лъэшэу къыгъэхъугъэ Цыфыр ылэгушъо ригъэ-стыхьагъ. Ежъ дэжъ зызыу-кълыжыгъэр ыщэжъыгъ. Адэ ащыгъум зэфэшъхьафыбэу гъэпсыгъэ щылэныгъэр — къэкълыхэрэмрэ псэушъхьэхэмрэ, ахэм ауж Ежъ фэдэу акъыл зилэр къызэригъэхъугъэхэмкълэ Тхъэ-

пэпчыи зэхэуыбгъагъэу зэкълэми ашлагъэр зэрэмакълэм къыхэкълэу къушъхьэ шыгум, шлушлэгъэ шыпкъэм нэсынхэкълэ джыри бэ гъогоу акълун фаер. Мэкъэмэ гохъым пэпшын плэкълынэу, дахэу зэкълужъэу къушъхьэр хъун ылэкълыгъ, цыфым ар еплэплэн плэкълыштыр. Нэмыкълэу къэплон хъумэ, зыдыригъаштыр, лые гори емылэгушлэу природэр зэрэгъэпсыгъэм фэдэу «зишлыныр» цыфым фэуклочыгъэп.

Цыфыр икьукълэ щылэныгъэм зэрэфытемыгъэпсыхьагъэм ииде, иакъыл, икъарыу зэрэмылэжъым ыкъл зэкълэ адрэ псэ зыпытыр дунаим тетхэм заригъэлэшыкълэу зэрэгъэпсыгъэр поэтессэм къызэригъэлэ-гъорэ шыкълэ космогонием, мифологиюм, джащ фэдэу анахъ цыкълэ-шъокълэхэми, мафэ къэс къэзыуцухъэрэ щылэныгъэм, псэ зыпытыр ыкъл зыпытыр дунаим къахэжыгъэ образхэр къызыфигъэфедэхэзэ ары: **«Сибжыхъэ къэкълуагъ мыгъэлагъэу, гъэ-мафэр къышыхъуэз гужъуа-гъэу...»** — ар зы поэтическэ сатыр (хабзэ зэрэхъугъэу, апэрэу зэрэщытым пае, сыдигъуи плэми хъунэу, лъагъэу, лъаплэу гъэпсыгъэ), ифэмэ-бжыымэ зытыригъэхъан ымылпэклыхэштэм цыфым зызэрафигъазэрэр (ильэсым иуахътэхэр Тхъэшхом фэшъхьафкълэ хэти фэлорышлэхэрэ), нэужым анахъ къызэрыкълэ мэхьанэ зилэу, ау цыфым ианахъ шэфухъумаплэу гум щырилэр ылъапсэу къыло-ным пае (ятлонэрэ поэтическэ сатырэр):

**Сигъунджэ чэфынчъэу
мэкъэнчъы,
Симыплэу сигъунджэ
сыблэчъы (н. 19).**

Герой бзылфыгъэм къынышхо тырилъагъозэ, духовнэ лф ин дэдэу зэшлуишхэрэм, илъэсым иуахътэхэм ябырсыр зыфигъазэзэ ар къызыхэкълэрэр ахэм япхыгъэу агуригъэлэномы сыд фэдэ гупшысэ мэхьанэ илэр? Ауми зэрэтекълэрэр гъэмафэр сыдигъуи игъом къызэрэкълэштэр, ащ ыуж итэу бжыхъэри къызэрэсыштыр, а бжыхъэм герой бзылфыгъэр гузэжъогъум хэтэу «зэриштыштыр» ащ фэшъхьафкълэ пэкълэклыхьынэу щытэп, сыда плэмэ ар (бжыхъэр) ащкълэ аужырэу щыт: **«Сибжыхъэ къэкълуагъ семыжагъэу»**. Зэрэшъульэгъоу, поэтическэ гупшысэм игъэлэсыкълэ хэпшыкълэу нахъ лужъоу зэхэлъэу хъугъэ ыкъл ащ даклоу зэрыгуа-зэхэрэр нэрылпэгъу шыпкъэу къыгъэнэфагъэх. Мары апэрэ усэм имэхьанэ купкълэ зыфэдэр: ежъ имыгъунджэхэу герой бзылфыгъэр арыплээнкълэ зыфэмыехэм яхьыллэгъэ гумэкъл-гупшысэ (А. Блок «В чужих зеркалах отражаться»):

**Удым афэдэу
непэ тынапэ,
Гъунджэм теплъэжъышъ —
тыкълымышъыжъ (н. 44).**

Мыщ дэжъым тлэгъурэр зэпэгъэуцугъэ гупшысэу идеологическэ ыкъл духовнэ контрапунктым ишапхъэ лыкълэзыгъа-хъэрэ зыкълыныгъэм итхыпхъэхэр къызышылъагъохэрэр, нэмыкълэу къэплон хъумэ, цыфыр шъхьасынчъэу зэщыкълэномы цызыуцухъэмрэ зыкълыныгъэм уфэклон зэрэплэкълыштыр ары.

(Джыри
къыкълэлыкълэшт).

Адыгэр адыгэу къэзыгъэнэжъырэр

Апэрэ Дунэе фести-
валь-зэнэкъокъоу
«Адыгэ пшъашъ» зы-
филоу 2013-рэ илъэ-
сым Мыекъуапэ шы-
кыуагъэм Кукэнэ Бэлэ
шлұхъафтын шъхъалэр
къыщыдихыгъ. «Пшъэ-
шъэ тхъамат» зыфи-
лорэ щытхъуцлэр зэ-
рэфаусыгъэр къэзы-
ушыхъатырэ тхылъыр
джырэблагъэ ащ ра-
тыжыгъ.

Адыгэ Республикэм культу-
рэмклэ иминистрэу Къулэ Мы-
хъамэт зэхыхъэм къызэрэщылъа-
гъэу, фестиваль-зэнэкъокъу гъэ-
шлэгъонэу, мэфэк! лффтхъабзэу
2013-рэ илъэсым тиреспубликэ
щыкыуагъэр маклэп. Дунэе фе-
стивалэу «Адыгеим ижъогъо-
жъыхъэр», адыгэ-абхъаз театр-
хэм яфестивалэу «Наш кавказ-
ский меловой круг» зыфилорэ,
лъэпкъым зиужъыжыным фэ-
гъэхъыгъэ зэнэкъокъур, тисурэ-
тышлэр зыхэлэжъэгъэхэ шъо-
лпыр зэнэкъокъоу «Биеннале-
2013»-рэ зыфилорэр, «Адыгэ
шъуашэм и Маф», «Адыгэ быра-
къым и Маф» зыфилорэ мэф-
эк!хэм, нэмык!хэм цыфыбэ
ахэлэжъагъ. Хэгъэгъэхэм, шъолпыр
зэфэшъхъафхэм къарыкыгъэ-
хэм тизэхыхъэхэр къагъэдэха-
гъэх, купк!эу ялэр къагъэбаигъ.

Урысые Федерациемрэ Адыгэ
Республикэмрэ культурэмклэ
яминистрствэхэм, Адыгэ Рес-
публикэм лъэпкъ культурэмклэ
и Гупчэ апэрэу зэхакъэгъэ фе-
стивалэу «Адыгэ пшъашъ» зы-
филорэм Къыблэ шъолпырым,
Москва, Іэк!ыб хэгъэгумэ ащы-
псэурэ тилъэпкъэгъу пшъашъ-
хэр хэлэжъагъэх. Зэлъашлэрэ
сурэтышлэу Еутых Асе дышъэ
палоу ышлэгъэр Кукэнэ Бэлэ фа-
гъэшъошагъ.

Адыгэ Республикэм культу-
рэмклэ и Министерствэ щыкло-
гъэ зэхыхъэм министрэу Къулэ
Мыхъамэт, ащ игуадзэхэу На-
фиса Васильевамрэ Шъэуапц!э-
къо Аминэтрэ фестивалхэм
плұныгъэ мэхъанэу ялэм зыкы-
зэрилэтырэм яеплъык!хэр къы-
раоллэгъэх. Лъэпкъ зэфэшъхъаф-
хэм язэфыщытык!хэм ягъэпы-
тэн, шэн-хабзэхэм якъэушъу-
мэн тапэк!и пылбыщтыгъэх.

Ныбжык!хэр шлұм, дэхагъэм
афэгъэсэгъэнхэм фэш! лффтхъэ-
бзэ хэхыгъэхэр агъэунэфыгъэх.
Б. Куканэм нэпэеплъ шлұхъаф-
тынхэр фашыгъэх.

Тизэдэгущылэгъухэр

— Тхъаегъэпсэху къысфэгъу-
шлұагъэхэр, — къелуатэ Кукэнэ
Бэлэ. — Цыхъэ къысфэзышы-
гъэхэм пшъэрылхэри къысфа-
гъэнэфагъэхэу сэлъытэ.

— **Щытхъуцлэр къызэрэ-
пфаусыгъэр къэзыушы-
хъатырэ тхылъыр мини-
стрэу Къулэ Мыхъамэт
къыуитыжъызэ, культу-
рэм илофышлэхэр, жур-
налистхэр къыпфэгъу-
шлұагъэх. Сыда а уахъ-
тэм угук!э узэгупшыса-
гъэр?**

Кукэнэ Бэлэ шъабэу мэхъы,
культурэм илофышлэхэм нэшлук!э
яплъы.

— Ащ фэдэ тхылъ лъап!э къы-
зэрэсатыгъэм сегъэгъушхо. Егъа-
ш!и сщымыгъупшэжыщт мафэ-
хэм непэрэ зэлук!эгъур ахэсэ-
лпытэ.

— **Москва ущэпсэу, зэ-
дзэк!аклоу лффт ош!э.
Пшъэшъэ дахэхэм язэ-
нэкъокъу узэрэхэлэ-
жъагъэм щытхъуцлэм
нэмык!эу анэхъэу сыда
угук!э къыхапхыгъэр?**

— Адыгэ лъэпкъым зелэты,
дунаим нахъышлоу шашлэ хъугъэ.
Тиреспубликэ мамырэу зэрэпсэ-
урэр, тилъэпкъ ишэн-хабзэхэр
— ахэр тиц!ыф лъап!эхэр арых
зышлұшлагъэхэр. Нахъыж лъа-
плэхэм гъэхъагъэу тфашыгъэр

къэуушъуменыр лффт къызэрыклоп.
Сэ сыныбжык!и. Щытхъуцлэр ц!э
къодыеу къысщыхъурэп. Сызэ-
рыгушхон слъэк!ынэу щылэр бэ.
Арышъ, сэ къысщытхъуэхэ зыхъу-
к!э сишлұшлагъэ зыфэзгъэхъыщт-
хэр силэх.

— **Шъуиунагъо дэгъоу
сэш!э. Уятэу Муратэ
Урысыем инароднэ ар-
тист, уянэу Саидэ тха-
к!о, драматург.**

— Культурэр, лъэпкъ искусс-
твэр зыцагъэлъап!эхэрэ унагъом
ифэмэ-бжыкмэхэр сищылэныгъэ
пытэу хэтых. Упц!эм иджэуап
къыозытыжынын зылъэк!ыщт ц!ыф
къыбгот зыхъук!э ор-орэу узэ-
ушъыижы, гъогу тэрэз узэрэ-
тетыр нахъышлоу зыдэош!эжы.

— **Непэрэ щылак!эм уха-
плъэмэ гумэк!ыгъоу хэ-
плъагъорэмэ къатегущы-
лба.**

— Ныбжык!эу лффтлэн зымы-
гъотырэр тиреспубликэ ик!ы-
жъэу, Іэк!ыб къэрал клонэу зигъэ-
хъазырэу къыхэк!ы. Европэм
ихэгъэгъухэм сащылэгъэшъ, ащ фэ-
дэ гумэк!ыгъохэр къащыслъэ-
гъугъэх. Тызыщыпсэурэ дунаим
лыузэу илэр гъунэнчъ. Сыдэу
хъугъэми, улъыхъон фае. Псын-
клэу зыгу клодырэмэ ящылэны-
гъэ нахъ хылылэ зэрэхъурэр сэлъэ-
гъэу...

— **«Адыгэ пшъашъ» зы-
филорэ зэнэкъокъум
ухэлэжъэзэ, гуцылэ щэ-
рыохэу къаплощтыгъэхэр
сщыгъупшэхэрэп.**

— Нурбый, пшъэшъэ лұшхэр
фестивалым зэрэхэлэжъагъэхэр
тлэгъугъэх. Ллакъохэм ятарихъ,

шэн-хабзэхэм къатегущылэхэ
зыхъук!э пшъашъэ пэпчъ игулы-
тэ зынэсырэр згъэшлагъоштыгъэ.
Ащк!э тик!элэегъаджэхэм, зэнэ-
къокъум тыфэзыгъэхъазырыгъэ-
хэм тафэраз.

— **Адыгэр сыда зыгъэ-
адыгэрэр?**

— Апэу уиадыгабзэ гъэлъап!э.
Сэ фестивалым мырзуштэу къы-
щыслогъагъ: «Ч!ым сытетыфэ сэ
сыадыг, сыгу къытеофэ сэ сы-
адыг». А гупшысэхэм сищылак!и
сидунэе зэхэшылк!и ясэпхы. Хэ-
бзэ дахэу тилэр тиорэдхэм къа-
луатэ. Титхак!охэм щылэныгъэм
тыхашэ. Адыгэ Республикэу ма-
мырэу псэурэм икъэралыгъо гъэ-
псык!э зэрэпытэрэм оред къы-
фасло сш!оигъу.

— **2013-рэ илъэсыр ор-
к!э мафэу, гушлұагъоу
щытыгъа?**

— Сэ сизакъоп, тиунагъок!э
2013-рэ илъэсым гушлогъуабэ
къытфыхыгъ. Сшэу Алырэ ащ
ишъхъэгъусэу Лианэрэ апэрэ са-
быир къафэхъугъ, Суанд фау-
сыгъ. Щытхъуцлэу сэ къысфау-
сыгъэр Суандэ фэсэгъэхы.

— **Мэфэ заулэк!э Олим-
пиадэ джэгунхэр Шъачэ
щаублэщтых. Адыгэмэ
ятарихъ ч!ыгу спорт
зэнэкъокъухэр зэрэщы-
к!юштхэм уккытегущылэ-
нэу сыолъэлъу.**

— Олимпиадэм тэ, адыгэхэм,
еплъык!э зэфэшъхъафхэр фыти-
лэх. Непэрэ щылак!эм уккытегу-
щылэштмэ, тарихым уккыпкъы-
рык!ын фае. Дэгъугъэ Олимпи-
адэм иккызэлұхын ык!и изэфэ-
шыжынын тилъэпкъ ифэшъошэ
кэгъэлъэгъонхэр хагъахъэхэмэ.
Олимпиадэр спорт къодыеп, ащ
политикэшхо хэлъ.

— **Тизэдэгущылэгъу зы-
щытыушыным тигъзет-
еджэмэ къяплэ пш!ои-
гъом тышыгъэгъуазэба.**

— Адыгэу дунаим тетхэм сы-
кыныгъэ гъэпытэгъэным сэ си-
лахъышлұ хэсш!ыхъэ сш!оигъу.
Илъэсык!эу кыыхъагъэм «Адыгэ
макъэм» еджэхэрэм, тиреспу-
бликэ исхэм шлоу щылэр къафи-
хынуэ, мамырэу Урысыер псэ-
унэу сафэлъало. Сыфай дуна-
им зао къыщымыхъунэу. Мамыр
щылак!эр зыгъэпытэ зыш!оигъо-
хэр Адыгэ Республикэм къэрэ-
клох, ипсэук!э ерэплъых. Сурэ-
тыш!-модельерэу Ст!ашъу Юрэ
адыгэ шъуашэхэр, лъэпкъ тхып-
хъэхэр «къызэригъэгъушылэхэ-
рэр» зылъэгъухэрэм дунаир зэ-
рагъэдэхэщтым нэмык!ырэ лффт
амыгъэцэк!эштэу сэлъытэ.

— **Опсэу, Тхъэм
насыпыш!о уеш!!**

— Тхъауегъэпсэу.

**Зэхэзыщагъэр
ык!и къыдэзы-
гъэк!ырэр:**
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Іофхэмк!э, Іэк!ыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тилъэп-
къэгъухэм адыр!э
зэпхыныгъэхэмк!э
ык!и къэбар
жъугъэм иамал-
хэмк!э и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

**Редакциер
зыхъыш!эр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэк!ыжъ зы-
хъырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын Іофхэмк!э,
телерадиокъэтын-
хэмк!э ык!и зэлъы-
Іэсык!э амалхэмк!э
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
ч!ыплэ гъэлары-
шлан!и, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4000
Индексхэр
52161
52162
Зак. 61**

Хэутыным
узщык!эштхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщык!эштхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхъалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор
шъхъалэм
иапэрэ гуадзэр

**Мэщл!экъо
Саид**

Редактор
шъхъалэм
игуадзэр —
пшъэдэк!ыжъ
зыхъырэ
секретарыр
Хъурмэ Хъусен

ВОЛЕЙБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

«Иристоныр» къырегъэблагъэ

Урысыем волейболымк!э изэнэкъокъу мыекъопэ «Дина-
мо-МГТУ»-р хэлажъэ. Тикомандэ изичэзыу зэлук!эгъухэр
Ставрополь краим щыкыуагъэх.

— Апшъэрэ купэу «Б»-м ты-
щеш!э, — къелуатэ «Динамо-
МГТУ»-м итренер шъхъалэу,

Адыгеим изаслуженнэ тренерэу
Павел Зборовскэм. — Ставро-
поль краим икомандэу «Газпро-

мом» щылэ мазэм и 11-м ык!и
и 12-м тыдешлагъ, зэлук!эгъуитлұ-
ри бысымхэм 3:0-у ахыгъэх.

«Газпромыр» алэрэ ч!ыплэм
щыл, апшъэрэ купэу «А»-м хэ-
хъаным фэбанэ. Зэлук!эгъухэр

20:25, 22:25-у зэрэтшлұихыгъэхэр
къызыдэплъытэхэк!э, тиспорт-
сменхэр дэу ешлагъэхэп, уха-
зырыныгъэу къагъэлъэгъуагъэм
тегъэразэ.

«Дианамом-МГТУ»-р ящэнэрэ
ч!ыплэм щыл. Щылэ мазэм и 18-
19-м Владикавказ икомандэу
«Иристоным» тикъалэ щылук!эшт.

Нэк!убгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТ!ЫЛЬ Нурбый.